

ODBORNÝ BANKOVÝ ČASOPIS

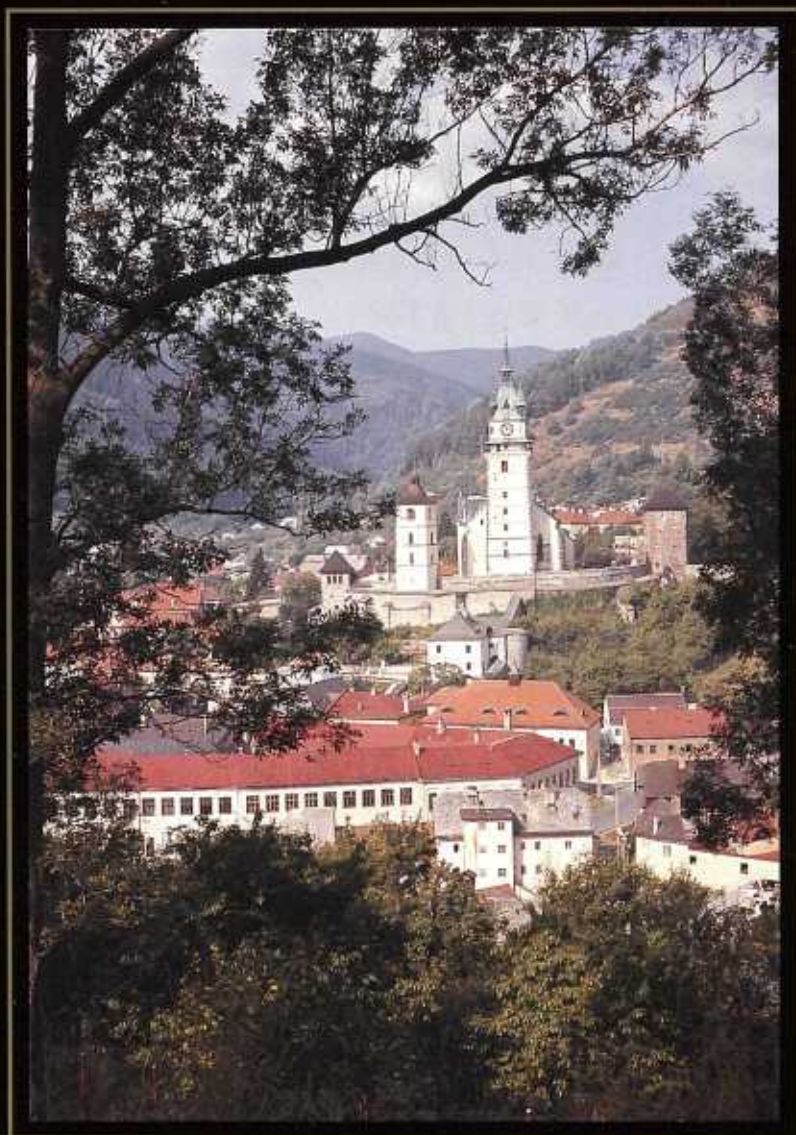
OKTÓBER 1994

ROČNÍK 2

BANKING JOURNAL

OCTOBER 1994

VOLUME II

NÁRODNÁ
BANKA
SLOVENSKA
NATIONAL
BANK OF
SLOVAKIA

10

BIATFEC

Safe Systems

**PRESVĚDČTE SE O NAŠICH
SCHOPNOSTECH,
HIGH TECH
KVALITE**

Atypický bankovní nábytek

Zařízení pro zpracování
a transporty peněz

Trezorová technika včetně
komorových trezorů

1. POS s.r.o.
THE SECURITY COMPANY

Poradenství,
plánování,
architektonická řešení

Zabezpečovací elektronika
a videotechnika

Bezpečnostní skříně a místnosti
pro datové nosiče a HW

Modulární univerzálně
sestavitelné instalační
systémy SPECTRO DATA

Kontaktní adresa: Slovenská republika - Safe Systems s.r.o., Panenská 24, Bratislava, tel. 07/313238, 314 086, fax 07/316531

Česká republika - 1. POS s.r.o., Přemýšlení 1, Praha Zdíby, tel. 02/685 7610, 685 7622, fax 02/685 7480

Obsah

Poistná matematika	2
Možnosti investovania v Slovenskej republike	4, 31
Postavenie a úlohy pobočky NBS v regióne	7, 34
Múzeum mincí a medailí v Kremnici	9, 35
Roľnícke vzájomné pokladnice	12
Kapitál a zisk (príloha)	15
Podnik riadený zákazníkom	23
Moderný spôsob financovania	23
Belgické bankovníctvo	24
Svätopluk na pamätnej zlatej minci	26

Contents

Insurance Mathematics	2
Possibilities to Invest in the Slovak Republic	4, 31
Status and Functions of the Branch Offices of the NBS	7, 34
The Kremnica Museum of Coins and Medals	9, 35
Rural Cooperative Savings Houses	12
Capital and Profit (Appendix)	15
A Company Run by its Customers	23
A Modern Way of Financing	23
Banking and Public Finance in Belgium	24
King Svätopluk on a Gold Commemorative Coin	26

Inhalt

Versicherungsmathematik	2
Investitionsmöglichkeiten in der Slowakischen Republik	4, 31
Stellung und Aufgaben der NBS - Zweiganstalt im Region	7, 34
Das Münzen- und Medaillenmuseum in Kremnitz	9, 35
Bäuerliche wechselseitige Kassen	12
Kapital und Gewinn (Beilage)	15
Ein Unternehmen geleitet durch Kunden	23
Eine moderne Methode der Finanzierung	23
Die belgische Bankgewerbe	24
König Svätopluk auf der goldenen Gedenkmünze	26

BIATEC

Odborný bankový časopis

Október 1994

Vydavateľ:

Národná banka Slovenska

Published by:

National Bank of Slovakia

Redakčná rada:

Editorial Council:

Ing. Vladimír Masár (predseda),
Mgr. Soňa Babincová, PhDr. Eva Barliková, Ing. Adam Celušák, CSc.,
Prof. Ing. Irena Hlavatá, CSc.,
Ing. Štefan Králik, Ing. Jozef Kreutz,
Doc. Ing. Jozef Makúch, CSc.,
Ing. Gabriela Miklošová, Elena Ondriašová, Ing. Monika Siegelová,
PhDr. Marcela Snopeková,
Ing. Vladimír Valach

Redakcia:

Editorial Staff:

šéfredaktorka/Editor in Chief
Mgr. Soňa Babincová ☎ 210 4406
zástupkyňa šéfredaktorky/Editor
Ing. Alica Polóniová ☎ 210 3400
výtvarná redaktorka/Graphics Editor
Katarína Krošáková ☎ 210 3400

Adresa redakcie:

Editorial Office:

Národná banka Slovenska
redakcia BIATEC
Štúrova 2, 818 54 Bratislava
tel.: 210 3400, 210 3034, 210 4406
fax: 210 3035

Objednávky a predplatné prijíma
redakcia ☎ 210 3034

Účet pre organizácie:

916-54188-002/0720

Účet pre obyvateľstvo:

916-57282-002/0720

Ročné predplatné: 72 Sk + 6% DPH

Tlač a distribúcia:

Printed and Distributed by:

i + i print, spol. s r. o.
Ondavská 3; 826 47 Bratislava

Termín odovzdania rukopisov:

10. 10. 1994

Dátum vydania: 24. 10. 1994

Podávanie novinových zásielok
povolené Riaditeľstvom pošt Bratislava
pod. č. 830 zo dňa 16. 3. 1993

Registračné číslo:

MK SR 698/92

1. strana obálky/Front Cover:

Kremnica; sídlo Múzea mincí a medailí
Kremnica, the seat of the Museum of
Coins and Medals
Foto: Archiv múzea

POISTNÁ MATEMATIKA

RNDr. Viera Sekerová
Ekonomická univerzita Bratislava

Jej začiatky siahajú až do 18. storočia do Anglicka, kde v predmete politická aritmetika, ktorý sa zaoberal matematickými operáciami vo finančnej sfére, sa objavujú prvé výpočty patriace do oblasti poisťovacej činnosti.

U nás sa politická aritmetika ako samostatná disciplína začala formovať koncom minulého storočia a jej začiatky sú spojené s menami Karel Tichý a Jindřich Svoboda.

Politická aritmetika bola v učebných osnovách všetkých druhov obchodných škôl. Na začiatku 20. storočia sa politická aritmetika rozdelila na finančnú a poistnú matematiku. Objavujú sa učebnice poistnej matematiky napr. Landrého, Frecheta, neskôr Zwinggiho, Saxera, Wolffa. V roku 1946 vyšli v Prahe vysokoškolské skriptá profesora J. Jánka.

Poistná matematika sa prednášala od roku 1904 v Prahe na ČVUT, krátko po vojne aj na univerzite v Bratislave.

Po roku 1948 sa ako nepotrebný predmet prestala vyučovať. Kým my sme na poistnú matematiku zanevreli, vo svete sa rozvíjala ďalej a vznikali nové práce, napr. nemeckého autora Wolfsdorfa, nórskeho autora Borchsa, anglického autora Neilla, amerických autorov Bowersa, Gertera, Hickmana, Jonesa a mnohých ďalších.

Základ predmetu poistná matematika tvorí životné poistenie. Vychádzajúc z matematického modelu životného poistenia môžeme prejsť na dôchodkové a nemocenské poistenie a nakoniec na poistenie majetku.

Základ výpočtov v poistnej praxi pri poisťovaní osôb tvoria:

- a) úrokovanie,
- b) úmrtnostné tabuľky.

Úrokovanie

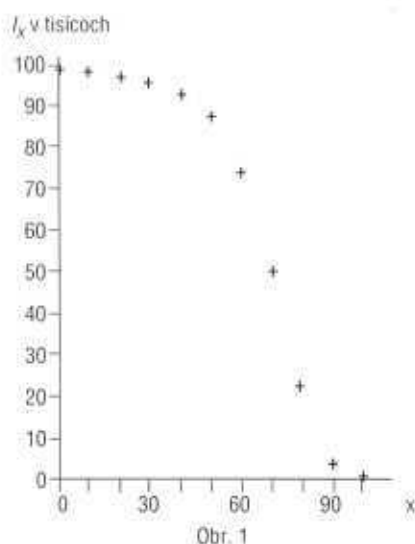
Problémami úrokovania sa zaoberá finančná matematika.

Úmrtnostné tabuľky

Viem, že pri životnom poistení sa poisťujú náhodné udalosti súvisiace so životom a úmrtím človeka. Treba teda

Teoretickým základom poisťovníctva je poistná matematika. Patrí k aplikovanej matematike, úzko nadväzuje na finančnú matematiku, teóriu pravdepodobnosti, štatistiku a demografiu.

predovšetkým určiť pravdepodobnosť, že x -ročná osoba sa dožije (resp. nedožije) veku $(x+1)$. Tieto údaje nám poskytuje úmrtnostná tabuľka (jednoduchý dekrementný rád). V nej x označuje vek osoby, nadobúda hodnoty z množiny $\{0; 1, 2, \dots, \omega\}$ a čísla l_x udávajú počet žijúcich osôb vo veku x . Graf funkcie l_x vidíme na obr. 1. Obyčajne $l_0 = 100\,000$. Teda úmrtnostná tabuľka nám udáva, ako sa mení počet členov modelového súboru s vekom x . Úmrtnostné tabuľky v priebehu ľudského života vykazujú relatívne značnú stabilitu a umožňujú tak vybudovať pomerne stabilné modelové systémy

pre popis sledovaných skutočností. Treba si však uvedomiť, že pravdepodobnosť úmrtia nezávisí len od dĺžky veku, ale aj od iných faktorov, ako je pohlavie, druh zamestnania, fajčenie, celkový zdravotný stav, počet rokov v invalidite a pod.

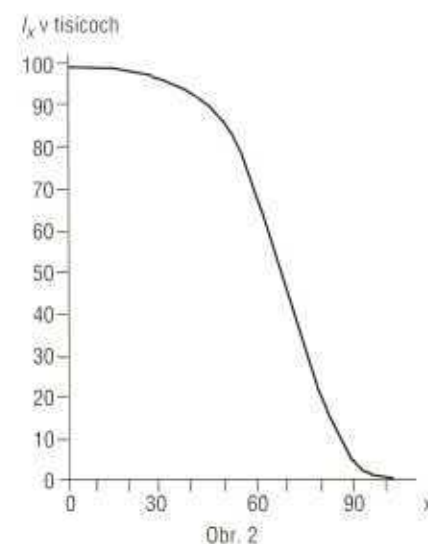
Keď úmrtnostnú tabuľku upravíme tak, že zohľadníme aj iný faktor úmrtia (podľa toho, o aké poistenie ide), nielen dĺžku veku, dostaneme tzv. selekčnú úmrtnostnú tabuľku.

Výpočty spojené s poistením osôb vyplývajú z dvoch základných princípov poistenia:

1. Princíp fiktívneho súboru spočíva v predpoklade, že počet osôb uzatvárajúcich vo veku x istý druh poistnej zmluvy je l_x z používanej úmrtnostnej tabuľky.

2. Princíp ekvivalencie vyjadruje, že pri uzatváraní súboru poistných zmlúv toho istého typu musia byť v rámci tohto súboru všetky príjmy poisťovne v rovnováhe s jej výdavkami, keď príjmy a výdaje diskontujeme k spoločnej časovej základni.

Na základe týchto princípov môžeme pre základné druhy životného poistenia (t.j. poistenie na dožitie, poistenie dôchodkov, poistenie na úmrtie

a zmiešané poistenie) odvodí vzorce pre výpočet netto poistného jednorazového, bežne plateného alebo plateného m -krát ročne.

Príklad:

40 ročná osoba A sa chce poistiť tak, že v prípade, ak sa dožije 60 rokov, dostane 50 000 Sk. Máme vypočítať výšku poistného P , ktoré musí osoba A pri uzatváraní zmluvy jednorazovo zaplatiť, ak neberieme do úvahy náklady poisťovne.

Riešenie:

Podľa princípu fiktívneho súboru predpokladáme, že takúto zmluvu uzavrie l_{40} osôb (l_{40} je počet 40 ročných osôb z použitej úmrtnostnej tabuľky).

Každá osoba zaplatí poisťovni sumu P , teda poisťovní dostane sumu $(P \cdot l_{40})$ Sk.

Po 20-tich rokoch musí poisťovní vyplatiť všetkým poisteným, ktorí sa dožili veku 60 rokov. Tých je podľa použitej úmrtnostnej tabuľky l_{60} . Teda l_{60} osôb dostane po 50 000 Sk, čiže poisťovní vyplatí $(50\,000 \cdot l_{60})$ Sk.

Prijem a výdavky poisťovne môžeme podľa princípu ekvivalencie porovnať tak, že napr. diskontujeme výdav poisťovne k okamihu uzavretia poisťky. Ak poisťovní počíta s úrokovou mierou i dostaneme:

$$P \cdot l_{40} = 50\,000 \cdot l_{60} \cdot \frac{1}{(1+i)^{20}}$$

Z toho:

$$P = 50\,000 \cdot \frac{l_{60}}{l_{40}} \cdot \frac{1}{(1+i)^{20}}$$

Nemusíme študovať matematiku, aby sme videli, ako výška poistného závisí od výberu úmrtnostnej tabuľky a úrokovvej miery.

Každá poisťovní má náklady, ktoré musia byť uhradené z poistného. Kalkuláciou správnych nákladov poisťovne dostaneme vzorce pre výpočet brutto poistného jednorazového, bežne plateného alebo plateného m -krát ročne. Z princípu ekvivalencie odvodíme vzorce pre výpočet netto rezervy, potrebnej na splnenie záväzkov poisťovne, rezervy správnych nákladov pre každý poistný druh [3]. Ďalej vzorce na Zillmerovu rezervu [3] a pre rezervy súboru poistenia [1]. Pomocou vzorcov na výpočet netto rezervy vieme určiť rozklad bežného poistného na rizikovú a ukladaciu (rezervotvornú) časť, navrhnúť vzorec na odkúpenie poisťky, prípadne na redukciu poisťky.

Z riešeného príkladu vidíme, že jedna z veľmi dôležitých úloh je pripraviť pod-

klady pre výpočty, teda určiť úrokovú mieru a úmrtnostnú tabuľku pre nový poistný produkt. Vieme vypočítať, ako sa budú meniť hodnoty poistného, rezerv pri zmene výpočtových podkladov, vieme určiť ako sa môžu meniť podklady, aby sa rezerva nezmenila, lebo už malá zmena rezervy môže výrazne ovplyvniť zisk poisťovne.

Nemenej zaujímavé sú problémy poisto-technickej bilancie, jej analýza, výpočet zisku a jeho prerozdelenie.

Vychádzajúc z matematických modelov jednotlivých druhov životného poistenia sa môže začať zovšeobecňovať. Všeobecnejšie sa definuje úloha životného poistenia a vytvorí sa všeobecný diskretný model [1].

Tento model je používaný v praxi a pre prax postačujúci, napriek niektorým použitým zjednodušeným predpokladom, ako napr., že vek x poistenej osoby je z množiny $\{0; 1; 2; \dots; \omega\}$, hoci v skutočnosti x je z intervalu $(0; \omega)$ (t.j. vek osoby je spojitý v čase). Tieto zjednodušenia odstránime, keď od diskretného modelu prejdeme na model spojitý tak, že postupnosť l_x vyrovnáme spojitou diferencovateľnou krivkou (obr. 2). Jedno z najznámejších a najpresnejších vyjadrení funkcie l_x je Gompertz-Makehamovo [3]. Diferencovateľnosť krivky l_x nám umožňuje použiť výsledky diferenciálneho a integrálneho počtu.

Od diskretných matematických metód prejdeme na spojité metódy (od súčtu k integrálu) a riešime analogické problémy ako v diskretnom modeli. Spojitosť funkcie l_x dáva možnosť vypočítať hodnotu poistného práve v okamihu poistnej udalosti na rozdiel od diskretného modelu. Diskretný aj spojitý model možno budovať deterministicky alebo stochasticky. V modernej literatúre poistnej matematiky nachádzame stochastický prístup. Stochastický prístup je však nevyhnutný v prípade, ak ideme ďalej do teórie rizika v poistení. Teória rizika umožňuje ohodnotiť náhodné odchýlky od očakávanej hodnoty, s ktorými je každé poistenie spojené. Napr. stredná kvadratická odchýlka nazývaná podľa Wolffa (1985) stredné riziko poistenia [4] je základný indikátor „bezpečnosti“ poistenia.

Vďaka teoretických výsledkov z teórie rizika sa nepoužíva v poistnej praxi, zvlášť v životnom poistení. Lepšie predpoklady na aplikáciu niektorých teoretických výsledkov z teórie rizika

dáva oblasť poistenia majetku, lebo tu pri nastaní poistnej udalosti je výška škody náhodná, môže dôjsť len k čiastočnému poškodeniu, a preto aj náhodné odchýlky od očakávaných hodnôt poistných škôd sú pri poistení majetku výraznejšie ako pri životnom poistení.

Druhy poistenia, ktoré sme doteraz spomínali, záviseli na živote alebo smrti jednotlivca. Existujú aj druhy poistenia osôb, pri ktorých je výplata poistnej sumy závislá na živote alebo smrti dvoch alebo viacerých osôb. Najjednoduchší a pre prax najdôležitejší je prípad dvojíc. Je to súbor, kde skupinový prvok tvorí x -ročná a y -ročná osoba. Úmrtnostná tabuľka pre tento súbor udáva, koľko dvojíc ostalo nažive neporušených úmrtím, vždy po jednom roku. Konštruuje sa umelo z úmrtnostných tabuliek pre jednu osobu. Vzorce na výpočet netto poistného jednorazového, bežného alebo plateného m -krát ročne, výpočet rezerv pre dvojice osôb odvodíme analogicky ako pri poistení jednej osoby pomocou základných princípov poistenia.

Poistenie dvojíc môžeme zovšeobecniť na poistenie n -tic, môžeme študovať modely diskretné či spojité.

Už zo stručného náčrtu vidíme, akými problémami sa zaoberá poistná matematika, že ich je skutočne veľa. V niektorých oblastiach teória predbehla prax a niekde prax naliehavo žiada riešiť nové problémy.

Dnešné zmeny v poisťovníctve, tvorba nových poistných produktov nevyhnutne vyžaduje osvojiť si teóriu poistnej matematiky. Musíme dobehnúť, čo sme zameškali. To je cesta, ktorá vedie ku skvalitneniu služieb poisťovni vytváraním nových poistných druhov podľa želania zákazníka a s prijateľným rizikom pre poisťovňu. A to je bez poistnej matematiky nemožné.

Použitá a odporúčaná literatúra:

- [1] Cipra, T.: Matematické metody demografie a pojištění. Praha, SNTL 1990.
- [2] Walter, J.: Finanční a pojištná matematika. Praha, skripty VŠE 1992.
- [3] Wolfsdorf, K.: Versicherungsmathematik. Teil 1, Stuttgart, B. G. Teubner 1986.
- [4] Wolfsdorf, K.: Versicherungsmathematik. Teil 2, Stuttgart, B. G. Teubner 1988.

MOŽNOSTI INVESTOVANIA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Ing. Anton Bonko
Centrum strategických štúdií SR

Politické predpoklady

Slovenská republika ako súčasť česko-slovenskej federácie pristúpila k formovaniu nového spoločensko-politického systému v roku 1990. Dovtedajší politický systém založený na vláde jednej strany bol nahradený demokratickým parlamentným systémom, založeným na pluralizme politických subjektov, ktoré sufažia o moc v štáte v slobodných voľbách. Inštitucionalizovaný bol tiež samosprávny systém miest a obcí. Obce a mestá sú dnes v značnej miere zodpovedné za vlastný rozvoj (doprava, bývanie, školstvo, kultúra atď.) a prostredníctvom inštitútu komunálnych volieb si občania vytvárajú príslušné samosprávne orgány. Obce a mestá môžu vlastníť majetok a v medziach zákona slobodne s ním nakladať. Hospodária na základe vlastného rozpočtu, pričom postupne sa zužuje jeho prepojenie na rozpočet štátu.

V ekonomickej oblasti namiesto centrálne plánovaného hospodárstva založeného na štátnom (družstevnom) vlastníctve postupne sa začalo vytvárať liberalizované trhové hospodárstvo. Jeho základom sa stala liberalizácia cien (vrátane odbúrania štátnych dotácií), liberalizácia zahraničného obchodu v spojení so zavedením vnútornej konvertibility koruny a privatizácia. Značný dôraz sa kladie na privatizáciu národného majetku ako predpokladu tvorby a fungovania trhu.

V priebehu takzvanej „malej privatizácie“ (1991-1992) boli súkromným vlastníkom odpredané alebo prenajaté drobné prevádzky a obchodné jednotky (60-80%). V prvej vlně takzvanej „veľkej privatizácie“ bol do privatizácie v rámci celej česko-slovenskej federácie vyčlenený majetok za 270 mld. Kčs. Dôraz bol položený na metódu kupónovej privatizácie,

na základe ktorej sa akcionári jednotlivých podnikov či už priamo alebo prostredníctvom investičných fondov (72%) stali občania. Značná časť majetku však bola predaná fyzickým a právnickým osobám aj za priamej účasti zahraničného kapitálu.

Subežne s politickou a ekonomickou transformáciou spoločnosti sa uskutočňoval aj legislatívny proces, ktorým sa vytváral právny rámec transformácie. Boli novelizované a prijaté základné a rozhodujúce normy. V Ústave Slovenskej republiky, je uzákonené:

- Slovenská republika je demokraticky a právny štát, ktorý sa neviaže na nijakú ideológiu.
- Štátna moc pochádza od občanov, ktorí ju vykonávajú prostredníctvom volebných zástupcov, alebo priamo.
- Štátne orgány môžu konať iba na základe Ústavy a v jej medziach.
- Každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu.
- Hospodárstvo Slovenskej republiky sa zakladá na princípoch sociálne a trhovito orientovanej ekonomiky. Slovenská republika chráni a podporuje hospodársku sufáž.
- Zákonná úprava všetkých politických práv a slobôd, ich výklad a používanie musí umožňovať a ochraňovať slobodnú sufáž politických síl v demokratickej spoločnosti.

V súhrne možno konštatovať, že pohyb na politickej scéne Slovenska nesmeruje k žiadnému inverznému zvratu z pohľadu politickej a ekonomickej transformácie, a je skôr prejavom „mladosti“ demokracie. Tiež v porovnaní s inými novo sa formujúcimi demokraciami v štátoch bývalého východného bloku, a to aj v rámci stredoeurópskeho priestoru, (napr. vývoj a striedanie vlád v Poľsku), nebol ani rizikom pre zahraničné investície.

Z vonkajšieho pohľadu, pri neznalosti vnútorných pomerov a pod dojmom toho, že Slovensko v česko-slovenskej federácii bolo niečo ako „terra incognita“ a nemalo vybudované inštitúty vonkajších politicko-ekonomických vzťahov ani úplne vnútorné a vonkajšie oficiálne informačné toky, mohlo vytvárať obraz politickej nestability. Tým mohla vzniknúť aj obava z možného rizika investovania v Slovenskej republike, najmä pri zohľadnení prepadu jeho makroekonomických a produkčných ukazovateľov v bývalej federácii, čo výrazne skreslovalo možnosti ekonomiky Slovenskej republiky. Výsledky ekonomiky za rok 1993 a aj v tomto roku (v svojich analýzach to konštatovali aj experti Medzinárodného menového fondu, Svetovej banky a OECD) však svedčia o jej životaschopnosti a schopnosti revitalizácie. Aby táto bola uskutočniteľná v relatívne optimálnom horizonte, Slovenská republika musí nutne uvažovať aj so zaradením sa do medzinárodných kapitálových tokov.

Makroekonomické predpoklady

Popri politickej stabilite je ekonomická stabilita druhým významným faktorom, ktorý vytvára možnosti investovania a jeho efektívnosti. V tomto smere niektoré makroekonomické ukazovatele signalizujú, že od roku 1993 sa dári zmierňovať pokles v ekonomike Slovenskej republiky (SK). Jej ekonomická situácia sa zlepšuje nielen z hľadiska vnútorného vývoja, ale aj v porovnaní s krajinami Visegrádskej štvorky - Českom (CZ), Maďarskom (HU) a Poľskom (PL). Údaje sú uvedené v tabuľkách.

Zdroj nasledujúcich štatistických prehľadov:

- Štatistické vykazy štatistických úradov jednotlivých krajín,
- predchádzajúci rok = 100,0.

Tab. 1 Index hrubého domáceho produktu (HDP)
(stále ceny)

Rok	CZ	HU	PL	SK
1991	85,8	88,1	92,4	85,5
1992	93,4	95,5	102,6	93,0
1993	99,7	98,100	103,8	95,9

Tab. 2 Priemyselná produkcia (stále ceny)

Rok	CZ	HU	PL	SK	Poznámka
1991		80,9	85,8		ČSFR 74,3
1992	92,1	90,2	104,2	86,3	
1993	94,7	104,0	105,6	86,5	
I.Q. 94	99,3	108,6	110,4	103,7	

Tab. 3 Poľnohospodárska produkcia (stále ceny)

Rok	CZ	HU	PL	SK
1991	91,1	93,8	98,4	92,6
1992	87,9	80,0	87,2	86,1
1993	97,7	93,5	101,1	92,0

Tab. 4 Priemerný výmenný kurz
(jednotka národnej meny/US dolár)

Rok	CZ	HU	PL	SK	Poznámka
1991	x	74,74	10583	x	ČSFR 29,49
1992	x	81,46	15008	x	ČSFR 28,17
I.Q. 93	29,46	99,16	20627	32,71	
I.Q. 94	29,92	102,69	21836	33,16	

Tab. 5 Podiel vývozu na dovoze
(% z hodnôt v národnej mene)

Rok	CZ	HU	PL	SK
1991	111,9	89,3	96,0	95,6
1992	84,6	96,0	81,7	100,8
1993	100,6	70,5	75,7	86,8
I.Q. 94	97,7	74,0	84,0	92,1

Tab. 6 Podiel predaja do zahraničia (v %)
na celkovom predaji priemyselnej
produkcie (v mld. národnej meny)

Rok	CZ	HU	SK
1991	18,3	23,8	19,7
1992	18,8	23,5	23,0
1993	25,2	22,5	37,2
I.Q. 94	25,1	22,8	36,4

Tab. 7 Príjmy a výdavky štátneho rozpočtu
(v mld. národnej meny)

Rok	Príjmy				Výdavky			
	CZ	HU	PL	SK	CZ	HU	PL	SK
1991	225,3	716,5	210885	115,3	240,1	830,6	241858	126,1
1992	251,4	793,3	312775	115,6	253,1	990,4	381890	124,9
1993	358,0	939,7	459006	150,3	356,9	1139,3	502431	173,3
I.Q. 94	89,3	278,5	128706	32,5	84,4	364,5	148739	38,5

Tab. 8 Bilancia štátneho rozpočtu
(v mld. národnej meny: -deficit; +prebytok)

Rok	CZ	HU	PL	SK
1991	-14,8	-114,1	-30973	-10,8
1992	-1,7	-197,1	-69115	-9,3
1993	+1,1	-199,6	-43425	-23,0
I.Q. 94	-4,9	-86,0	-20033	-6,0

Zníženie problémov a v niektorých prípadoch aj zlepšenie ekonomických výsledkov hospodárstva SR je podložené aj uplatňovanou hospodárskou politikou.

Cieľom hospodárskej politiky vlády SR pre rok 1994 je vytvoriť podmienky na obnovenie hospodárskej dynamiky v nasledujúcich rokoch, a to:

- urýchlenním procesu transformácie,
- dosiahnutím makroekonomickej stability,
- dosiahnutím lepšej koordinácie makroekonomickej a mikroekonomickej politiky.

Hospodárstvo Slovenska sa v roku 1994 má priblížiť ku koncu fázy hospodárskej recesie.

Hlavné makroekonomicke ciele na rok 1994 sú definované nasledovne:

- priblížiť sa k nulovému rastu HDP,
- udržať rast cien v intervale 10 - 13%,
- udržať nezamestnanosť pod hranicou 17%,
- neprekročiť programovaný rozpočtový deficit 14 mld. Sk.

K priblíženiu sa k nulovému rastu HDP môže prispieť priaznivý vývoj v zahraničnom ekonomickom okolí, t.j. naznaky nástupu konjunktúry a pokles úrokových mier významných obchodných partnerov Slovenska (SRN, Rakúsko a ČR), následne očakávané oživenie investičnej aktivity v zahraničí a oživenie svetového obchodu.

Podľa predbežných prepočtov a výsledkov za prvý polrok 1994 táto politika prináša pozitívne výsledky. Priemyselná produkcia za šesť mesiacov vzrástla o 4,5%. V rovnakom období HDP vzrástol o 4,4% (stále ceny). Predpokladá sa, že ku koncu roka sa

HDP bude pohybovať v rozmedzí 0 až +2% a deficit rozpočtu oproti plánovanému 14 mld. Sk bude pravdepodobne nižší - po zohľadnení vzťahov s ČR.

V roku 1995 sa má dosiahnuť vyšší stupeň makroekonomickej stabilizácie a za predpokladu využitia aj vonkajších zdrojov by sa mal zastaviť hospodársky pokles a dosiahnuť mierny hospodársky rast.

Treba prijať opatrenia aby:

- rast HDP dosiahol 2%,
- miera inflácie (bez ďalšej liberalizácie cien) nepresiahla 8%,
- miera nezamestnanosti neprekročila hranicu 18%,
- podiel deficitu na štátnom rozpočte nepresiahol 3%.

Na základe analýzy stavu ekonomiky a identifikácie rozhodujúcich problémov bol pre rok 1995 a ďalšie roky vytyčený rad priorit, kde okrem iného sa predpokladá rozvoj kapitálového trhu, ktorý môže prispieť k urýchlenniu priebehu privatizácie, k zjednodušeniu vstupu zahraničných investícií a k zvýšeniu konkurencie na finančnom trhu. V oblasti hospodárskeho oživenia a reštrukturalizácie sa počíta aj s opatreniami na posilnenie devizových rezerv v ekonomike, predpokladá sa aj vyššie využitie zahraničných zdrojov za aktívnej účasti MMF, Svetovej banky, G-25, Európskej banky pre obnovu a rozvoj a iných súkromných inštitúcií a bánk. Nosným programom reštrukturalizácie a revitalizácie sú konkrétne vecné projekty reštrukturalizácie podnikov, bánk, podpory exportu a stimulácie rozvoja konkurencieschopnej domácej produkcie.

Vecné predpoklady

Vecné predpoklady reštrukturalizácie a revitalizácie ekonomiky a podnikov sú ďalej konkretizované v schválených alebo pripravovaných jednotlivých hospodárskych politikách a koncepciách. Patriť k nim napríklad „Priemyselná politika“, „Agrárna politika“, „Regionálna politika“, „Koncepcia rozvoja zahraničného obchodu“ a iné. V jednotlivých projektoch sa bezprostredne uvažuje s účasťou zahraničného kapitálu a investícií v konkrétnom objeme a ich garancijným krytím (vrátane štátnych záruk).

V tomto smere nosnou sa stáva priemyselná politika Slovenskej republiky, ktorá integruje ako priority aj koncepciu rozvoja infraštruktúry a aspekty regionálnej politiky. Pre ďalší postup konvergen-

cie s Európskou uniou sa opiera o tzv. „Bielu knihu“, ktorú prijala Európska únia ako strednodobú stratégiu pre rast, zvyšovanie konkurenčnej schopnosti a zamestnanosti - výhľad a cesty do 21. storočia.

Koncipovaná je v súlade s poznatkami, že priemyselná politika si vyžaduje koordináciu aj z medzinárodného hľadiska. Inak to vedie k nárastu rôznych tarifných bariér, ktoré obmedzujú medzinárodný obchod.

V konečnom dôsledku je tým ohrozená nielen podpora samotnej priemyselnej politiky zo strany zahraničných investorov a kapitálu, ale aj jej budúca efektívnosť. V úsilí vyhnúť sa v budúcnosti týmto problémom alebo ich eliminovať na únosnú mieru bol koncept priemyselnej politiky prerokovaný (21.-23. októbra 1993) v Priemyselnom výbore OECD v Paríži za účasti predstaviteľov MMF, Svetovej banky, Európskej banky pre obnovu a rozvoj, Európskej hospodárskej komisie OSN a Európskej únie.

V uvedenom Priemyselnom výbore OECD bol 30.6.-1.7. 1994 prerokovaný aj „Prehľad o priemysle a priemyselnej politike“ uplatňovanej v Slovenskej republike v roku 1994.

Súčasťou priemyselnej politiky Slovenskej republiky je aj „Program stabilizácie a reštrukturalizácie Slovenska (Stabilisation and restructuring programme - SRP) spracovaný Svetovou bankou a Európskou bankou pre obnovu a rozvoj. Zameraný je na reštrukturalizáciu stredne veľkých podnikov formou technickej pomoci a výchovy manažmentu, vrátane vstupu vlastného kapitálu do vytváraných akciových spoločností. Dá sa očakávať, že tieto medzinárodné aktivity a konzultácie pri príprave priemyselnej politiky Slovenskej republiky vytvárajú vhodné prostredie aj pre možnosť zahraničných investícií v SR.

Priemyselná politika je založená na nasledovných programoch:

- program komplexnej podpory malého a stredného podnikania,
- znižovania spotreby energie v bytových domoch a bytoch,
- konverzie zbrojnej výroby,
- poskytovania vládnych záruk za bankové úvery,
- podpory exportu,
- podpory rozvoja cestovného ruchu,
- podpory ekonomických aktivít, ktoré vedú k úspore energie a dovážaných surovín,
- reštrukturalizácie priemyselných odvetví,
- stabilizácie a reštrukturalizácie ekonomiky SR, ktorý vypracovala Svetová banka a Európska banka pre obnovu a rozvoj.

Orgány Slovenskej republiky si plne uvedomujú geografickú polohu Slovenska v Európe a jej strategický význam pre globálne celoeurópske ekonomicko-integračné trendy a nerušený rozvoj politickej a ekonomickej spolupráce na kontinente. Nosnou prioritou Slovenskej republiky je postupné zapojenie sa do integračných zoskupení západnej Európy a prispieť k rozvoju celoeurópskej infraštruktúry. Je predpoklad, že využitie vysokej polohovej renty Slovenskej republiky prispieje tiež k reštrukturalizácii ekonomiky a revitalizácii časti hospodárskych subjektov. Súčasne vzhľadom na možné smerovanie časti tejto infraštruktúry môže pomôcť aj pri realizácii regionálnej politiky práve v tých regiónoch, ktoré prepad materiálnej produkcie a konverzia zbrojnej výroby postihli najviac. Rozvoj infraštruktúry súčasne zahŕňa regióny s najzložitejšou sociálnou situáciou.

Priemyselná politika preto zahŕňa aj programy rozvoja infraštruktúry. Tieto predstavujú komplexné rozvinutie infraštruktúrnych systémov. Ide o integritu dopravných, informačných, telekomunikačných, energetických, finančných a službových systémov. Uvažuje sa pritom s multiplikačným efektom realizácie infraštruktúrnych projektov v podobe dodávateľských činností, prevádzkovaní, rozvinutia subdodávateľského zázemia a poskytovaných služieb.

Tým, že na ich realizácii sa podieľa i štát (záruky vlády na úvery), predstavujú tieto infraštruktúrne projekty pre domácie aj zahraničných investorov významnú záruku finančnej spoluúčasti, analogickú so západoeurópskym podnikaním. Význam tejto infraštruktúry (plynovody, ropovody, prepojenie elektroenergetických sietí a sústav, modernizácia, budovanie a prepojenie cestných a železničných ťahov a vodnej dopravy) si uvedomuje a podporuje väčšina štátov v Európe a jej nadnárodných organizácií. Vytvára to nebývalé možnosti pre medzinárodný pohyb kapitálu a investovanie. Slovenská republika má v tomto smere veľké komparatívne výhody.

Investičná náročnosť procesu reštrukturalizácie a revitalizácie na roky 1994-2000 len na štruktúrne programy rozvoja sa oceňuje sumou 185,8 mld. Sk, z toho:

- vlastné zdroje 46,5 mld. Sk,
- domáce úvery 65,0 mld. Sk,
- zahraničné úvery 74,3 mld. Sk.

I keď uvažované zahraničné zdroje nemožno plne stotožniť so zahraničnými investíciami a kapitálom, uvedená suma v porovnaní s doterajším zahraničným kapitálom v ekonomike Slovenskej republiky signalizuje značné možnosti investova-

nia. K 30. 6. 1994 mal zahraničný kapitál vložený do podnikov na území Slovenska hodnotu 12,1 mld. Sk (407,8 mil. USD) a podieľalo sa na ňom 78 štátov. Počet organizácií so zahraničnou kapitálovou účasťou bol 6 338, z toho výlučne zahraničný kapitál bol v 2 341 organizáciách. Z hľadiska výšky vkladu zahraničného kapitálu do ekonomiky SR bolo poradie podľa podielu na celkovom objeme nasledovné:

- Rakúsko 25,4%,
- Nemecko 21,3%,
- Česká republika 12,6%,
- USA 11,5%,
- Francúzsko 9,5%.

Najväčší objem zahraničného kapitálu bol vložený do:

- spracovateľského priemyslu - (5,8 mld. Sk),
- obchodu a opravárenských činností - (3,07 mld. Sk),
- peňažníctva a poisťovníctva - (1,6 mld. Sk).

Predstavuje to približne 80% zahraničného kapitálu v ekonomike Slovenskej republiky. Pozitívnym javom je permanentný nárast kapitálu, ktorý v I. štvrťroku 1994 vzrástol o 6,7% a v II. štvrťroku o 5,4%.

Záver

Podmienky pre možnosť vstupu zahraničných investícií do ekonomiky ľubovôleného štátu sú vytvárané predovšetkým politickou a makroekonomickou stabilitou konkrétnej krajiny. Hodnoteniu tejto oblasti bola preto venovaná najväčšia pozornosť. Slovenská republika v rámci svojich súčasných možností však prijala aj rad stimulačných opatrení na podporu zahraničných investícií.

V súhrne možno konštatovať, že investičná klíma v Slovenskej republike je v súčasnosti ústretová pre možnosti zahraničného investovania. Sme si však vedomí, že rovnakých možností je dnes vo svete viac.

Slovenská republika v tomto smere:

- má komparatívnu výhodu svojej strategickej polohy v obchodno-výrobných činnostiach a infraštruktúrnych celoeurópskych systémoch na osi východ-západ a sever-juh,

- ide o priemyselnú krajinu so značným ekonomickým potenciálom orientovaným najmä na s potrebnou vnútornou infraštruktúrou,

- zatiaľ ponúka pomerne lacnú pracovnú silu. Táto má vysokú kultúrnu a pracovno-kvalitatívnu úroveň, schopnosť prispôbiť sa, rýchlo a kvalifikovane si osvojiť najnovšie technológie a techniku, vysokú schopnosť inovačného myslenia.

POSTAVENIE A ÚLOHY POBOČKY NBS V REGIÓNE

*Ing. Elena Stodolová
pobočka NBS Bratislava*

Spolu s našou pobočkou sídli v budove na Tomašíkovej 28/a aj Inštitút bankového vzdelávania, ktorému patrí prevažná časť jej priestorov.

So vznikom NBS a s rozšírením činnosti v pobočke, najmä pre potreby prevádzkového úseku, otvorili sme v auguste 1993 v prízemí budovy, kde sídlime, nové priestory. Nachádza sa tu oddelenie likvidatúry a oddelenie pokladničnej prevádzky a správy rezerv.

Pobočka NBS zabezpečuje funkcie centrálnej banky v regióne, ktoré jej centrála delimitovala v oblasti ekonomickej. Zabezpečuje tiež reálne funkcie v platobnom styku a peňažnom obehu. V rámci organizačnej štruktúry vykonáva pobočka svoje úlohy najmä prostredníctvom ekonomického a prevádzkového odboru. Oddelenie hospodársko-správne zabezpečuje a zodpovedá predovšetkým za výkon pracovno-právnej, sociálnej, vzdelávacej a správnej agendy.

Činnosť ekonomického oddelenia možno rozdeliť na 3 relatívne samostatné úseky:

- **úsek bankových obchodov**, kde má pobočka už bohaté skúsenosti. Najmä v r. 1992, ale aj 1993 a 1994 sme reeskontovali poľnohospodárske zmenky, exportné ale aj klasické obchodné zmenky. V oblasti refinancovania obchodných bánk sme do portfólia pobočky dosiaľ nakúpili od obchodných bánk vyše 2100 zmeniek v nominálnej hodnote 15,5 miliárd korún.

- **úsek devízovej kontroly** zabezpečuje kontrolnú činnosť v devízovej oblasti zameranú na dodržiavanie platného devízového režimu. V tejto oblasti sme pristúpili aj k nie veľmi populárnym opatreniam, a to udeľovaniu pokút v rámci správneho konania. Dá sa teda povedať, že k našej doteraz skôr

Pobočka Národnej banky Slovenska v Bratislave sídli na Tomašíkovej ulici 28/a.

Ide o budovu, ktorá pôvodne patrila Ústavu textilnej technológie a po jej úplnej rekonštrukcii sa z budovy na Gorkého ulici do jej priestorov na VI. a VII. poschodie nastahovala vo februári 1992 vtedy ešte pobočka ŠBČS Bratislava. V r. 1991 prešla organizačnou zmenou, a to zlúčením dvoch pobočiek Bratislava-mesto a Bratislava-vidiek. Týmto aktom v podstate vznikla terajšia pobočka v Bratislave s regionálnou pôsobnosťou Bratislavy a regiónu západného Slovenska.

osvetovej činnosti v tejto oblasti prístupila i činnosť represívna.

- Nemenej dôležitým úsekom je i úsek, ktorý spracováva analýzy hospodársko-menového vývoja regiónu, zabezpečuje agendu bankových štatistických informácií za región a zodpovedá za bankovú štatistiku regionálnych bánk. Od apríla 1994 pribudla na tomto úseku činnosť spojená s monitorovaním rozhodujúcich hospodárskych ukazovateľov ťažiskových podnikov regiónu, ako aj sledovanie vývoja cien vybraných výrobkov v regióne.

Prevádzkový odbor pobočky zabezpečuje viaceré veľmi dôležité činnosti a je v súčasnosti hybnou pákou rozvoja pobočky. V oblasti hotovostného peňažného obehu zodpovedá za jeho reguláciu a zabezpečuje činnosti v súvislosti so správou zásob peňazí v regióne. Plní úlohy v oblasti automatizovaného bankového informačného systému v platobnom a zúčtovacom styku.

Spolupracuje so živnostenskými úradmi pri vydávaní licencií na zmenárenskú činnosť. Vydáva devízové povolenia pre nebankové subjekty na obchodovanie s devízovými prostriedkami.

V roku 1993 bola pred pobočku postavená náročná úloha: za krátky čas vybudovať sieť vlastných expozitúr, ktoré mali v plnom rozsahu prevziať agendu vedenia účtov ŠR od VÚB. Z 12 expozitúr, ktoré mali byť vybudované na území SR, 5 expozitúr patrí do pôsobnosti našej pobočky. Expozitúry sú situované v celom regióne pôsobenia pobočky a snažili sme sa ich dislokovat tak, aby sa služby pre klientov zachovali na požadovanej úrovni. Máme expozitúry v Trnave, Trenčíne, Nitre, Nových Zámkoch a Leviciach. Expozitúry sa v tejto prvej etape zameriavajú predovšetkým na zabez-

pečovanie platobného a zúčtovacieho styku vo vzťahu ku klientele štátneho rozpočtu.

Možno povedať, že po výmene peňazi bolo toto obdobie pre pobočku najnáročnejšie. Veď od hľadania vhodných priestorov, cez vybavenie expozitúr, zabezpečenie ich bezpečnosti, hľadanie a zapracovávanie vhodných pracovníkov po postupné spracovanie agendy, zaúčnanie sa do výpočtovej techniky a skvalitňovanie doterajšej činnosti v tejto oblasti si vyžiadalo nemalo pracovného úsilia.

Teší ma konštatovanie, že vedúci pracovníci, ako i pracovníci pobočky a expozitúr tieto úlohy zvládli na požadovanej odbornej úrovni a v stanovených termínoch. Expozitúry v našom regióne sú už dnes schopné zabezpečovať i ďalšie vybrané úlohy v systéme peňažného obehu.

Dokazuje to i skutočnosť, že dňom 15. 7. 1994 jedna z našich expozitúr začala prvú skúšobnú prevádzku ako uschovacie a spracovateľské miesto.

Vysoká odbornosť a kvalita služieb

Pobočka Národnej banky Slovenska v Bratislave má v súčasnosti 131 pracovníkov vrátane expozitúr. Vytváranie dobrých pracovných podmienok má určité vplyv i na kvalitné vykonávanie bankových činností. Preto v súčasnosti chceme rozšírením prevádzkového úseku v priestoroch prízemia na Tomašíkovej ulici ďalej skvalitniť služby poskytované našej klientele, ale aj vylepšiť pracovné prostredie pre pracovníkov tohto úseku. Táto úvaha nás vedie i k rozšíreniu jestvujúcich priestorov expozitúr v Trenčíne, Nových Zámkoch a Nitre, kde v čase budovania expozitúr nebolo možné získať prenájom ďal-

ších potrebných priestorov. Po ich získaní by sme teda chceli zlepšiť podmienky pre klientelu, ale aj pre vlastných pracovníkov a súčasne vytvoriť priestor pre postupné prebratie ďalších agend, najmä v oblasti ekonomickej a kontrolnej devízovej činnosti, čím by sa postupne vytvorili podmienky na vybudovanie plnohodnotných pracovísk NBS v regiónoch.

Personálne a odborné zabezpečenie pobočky sa postupne buduje, je to objektivný proces, ktorý ovplyvnila skutočnosť, že z bývalej ŠBCS odišiel pri delimitácii do obchodných bánk rozhodujúci počet skúsených pracovníkov.

V súčasnosti je situácia priaznivejšia, ale rovnako ako v ostatných bankách je problém získať hotových odborníkov. I tak však možno konštatovať, že sa podarilo na pobočke vráťne expozitúr vytvoriť kolektív mladých a zameraných ľudí, z ktorých perspek-

tívne iste vyrastú kvalitní bankovní odborníci. Preto je potrebné, aby sa mladí ľudia a noví pracovníci zúčastňovali školení, prednášok a seminárov z oblasti bankovníctva, ktoré organizuje vzdelávacie oddelenie NBS, ale i Inštitút bankového vzdelávania. IBV túto oblasť za bankovníctvo zastrešuje v rámci celej republiky. V tomto smere má naša pobočka výhodu, keďže sídli v tej istej budove. Táto skutočnosť nám zabezpečuje častejšie návštevy našich kolegov nielen z NBS, ale aj z ostatných obchodných bánk, čím nám umožňuje pružne si vymieňať skúsenosti a poznatky, ako aj realizovať poradenskú a informačnú činnosť v oblasti bankovníctva a financií.

Nemožno nevidieť, že rozvoj bankovníctva od roku 1990 zaznamenal kvantitatívnu, ale aj kvalitatívnu zmenu k pozitívnemu. Zďaleka však ešte nemôžeme byť so všetkým spokojní.

Tak ako v každej práci i tu možno ešte veľa vylepšiť a odstrániť z nej to, čo brzdí jej ďalší rozvoj. Len poznávanie a rozširovanie si vedomostí ako nepretržitý proces nám umožní dostať sa medzi krajiny s najvyspelejším bankovým systémom.

Je nesporným faktom, že bankovníctvo prechádza zložitým vývojom, čo sa týka tak komerčných bánk, ako aj centrálnej banky. Z pohľadu našej pobočky je zrejme, že proces profilácie a hľadania optimálnych postupov na zabezpečovanie nezastupiteľných úloh centrálnej banky v regiónoch bude ešte určitú dobu trvať. Je rad činností, ktoré sa budú musieť na úrovni pobočky začať pripravovať po stránke funkčnej a najmä materiálnej. Čakajú nás náročné transformačné zmeny, na ktoré sme pripravení. Prispejeme tým k pozitívnemu ovplyvňovaniu rodiaceho sa bankového systému.

Vstup do budovy NBS, kde sídli aj pobočka NBS Bratislava

Likvidatúra pobočky NBS v Bratislave

Foto: Csaba Kerekes

MÚZEUM MINCÍ A MEDAILÍ V KREMNICI

Kremnica, starobylé mesto vsadené do krásnej slovenskej prírody, mesto s bohatou históriou a nemenej zaujímavou súčasnosťou, je sídlom Múzea mincí a medailí. Múzeum verne dokumentuje históriu baníctva, mincovníctva a históriu ich produktov - mincí a medailí, ktorá je neodmysliteľnou súčasťou dejín mesta.

Na počiatku histórie mesta boli pomerne výdatné náleziská zlata a striebra, ktoré podmienili vznik a vývoj baníckeho a minciarskeho centra. Uhorský kráľ Karol Róbert vydal dňa 17. novembra 1328 výsadnú listinu, ktorou udelil Kremnici banské a mincové práva. Tento dátum sa považuje za vznik mincovne a súčasne za administratívny vznik mesta.

Kremnica od počiatku zhromažďovala a ochraňovala predmety, ktoré dokumentovali jej význam, bohatstvo a slávu. Dôvodom na ich sústreďovanie bolo úsilie uchovať vzácne pamiatky viažuce sa na najdôležitejšie udalosti v živote mesta a zachovať výsady udelené a potvrdené panovníkmi. Z histórie je známe, že kráľ Ferdinand I. už v roku 1528 počas

návštevy banských miest nariadil kremnickému richtárovi, aby z každej razby uschoval niekoľko mincí, ktoré budú osobitne zabalené, označené hlavnými údajmi a okolnosťami razby a „na ukážku zachované“. V archíve sa zachoval "Register klenotov slávneho kráľovského banského mesta Kremnice z roku 1767", ktorý obsahuje vtedajšie najcennejšie historické predmety. Podstatnú skupinu v tomto súpise tvorili práve mince a medaily.

Systém do evidencie a členenia historického materiálu, ktorý sa v Kremnici celé roky uchovával, vnesol kremnický archivár Pavol Križko, ktorý stál pri začiatkoch činnosti kremnického múzea v roku 1889, keď ako prvý oddelil predmety muzeálneho charakteru od archívnych písomností a sám ich začal spracúvať. Pri evidencii muzeálnych predmetov vychádzal z členenia na skupinu numizmatických predmetov - mincí a medailí a skupinu ostatných predmetov, ktoré dokumentovali históriu mesta a baníctva. Takéto členenie rešpektovali aj jeho nasledovníci a v podstate sa zachovalo dodnes.

Zbierkový fond múzea sa v súčasnosti delí na dve základné časti - fond numizmatiky a fond regionálnej histórie.

Základ dnešnej zbierkotvornej činnosti múzea tvorí fond numizmatiky so samostatnými fondami mincí, medailí, odznakov a vyznamenaní, fondom papierových platidiel, čenín a filatelie. Väčšina zbierok sa v minulosti dostala do múzea najmä formou daru kremnických minciarskych a vzdelaných meštianskych rodín, neskôr sa začalo aj so systematickým nákupom predmetov historického významu.

Osobitnú skupinu tvoria mince a medaily pochádzajúce z nálezov. Fond obsahuje mince rôznych historických období počnúc rímskymi a byzantskými mincami cez mince maďarských volených kráľov, uhorských panovníkov, habsburskej dynastie až po novodobé dejiny. Mince cudzích štátov tvoria menej početnú skupinu a majú funkciu porovnávacieho materiálu.

Početnejšie sú zastúpené razby mincovní, ktoré v minulosti fungovali

buď na historickom území dnešného Slovenska, alebo v štátnych útvaroch, ktorých súčasťou bolo Slovensko - razby mincovní v Bratislave, Košiciach, Smolniku, Sedmohradsku, Slezku a vo Viedni. Nosnú časť fondu tvoria razby kremnickej mincovne. Osobitosťou numizmatickej zbierky múzea je úsilie čo najúplnejšie zdokumentovať minulosť a súčasnosť kremnickej mincovne, skompletizovať všetky typy a ročníky razieb.

Po historickej a výtvarnej stránke sú najpôsobivejšie zlaté razby kremnických dukátov, ktoré sa svojou kvalitou a krásou stali pojmom nielen vo vtedajšom Uhorsku, ale aj v ostatných európskych štátoch.

V zbierkach sa nachádzajú napríklad florény Ľudovíta I. zo 14. storočia, razby Luxemburgovcov, Jagelovcov a Habsburgovcov. Zaujímavý je zlatý odrazok denára Ferdinanda III. z roku 1649, nález 22 dukátov Leopolda I., Karola III. a Márie Terézie, pamätná zlatá stokoruna z roku 1907, z obdobia zavedenia korunovej meny cisárom Františkom Jozefom I., väčší počet dukátových razieb takzvaných svätováclavských dukátov z obdobia prvej Československej republiky, ako i sada československých dukátov

Obr. 1

Ľudovít I. (1342-1382), dukát (florén), averz, revers

Obr. 2

Leopold I., toliar 1696, K-B, averz, revers

Obr. 3

František Jozef I., pamätná zlatá 100-koruna 1907, K-B, averz, revers

z roku 1978. Bohato sú zastúpené toliarové razby, mnohé z nich veľmi vzácné.

Takmer kompletne je zdokumentované obdobie existencie Československej republiky až do konca roku 1992, doplnené mnohými, z historického hľadiska veľmi vzácnymi skúšobnými razbami a nerealizovanými návrhmi.

V súčasnosti na základe dohody s peňažným odborom NBS sa popri nových slovenských obehových a pamätných minciach dostávajú pravidelne do zbierok múzea aj schválené skúšobné razby v dvoch vyhotoveniach. Na základe tejto spolupráce múzeum vlastní i dva kusy pamätných strieborných číslovaných desaťkorunákov (č. 53 a 54).

Fond numizmatiky dotvárať sádrové a bronzové modely mincí a medailí, razidlá, žetóny, platobné známky, vážky a váhy, rozličné druhy závaží, platničky, raziace nástroje a niekoľko vzácných raziacich strojov, ktoré dokumentujú celý proces výroby mincí a medailí v minulosti i v súčasnosti.

Múzeum má vo svojich zbierkach i papierové platiidlá, ktoré dokumentujú históriu a vývoj peňazí na našom území. Okrem bankoviek a štátoviek sú to aj rozličné druhy papierových poukážok, kolkov, núdzových poukážok a iné.

Obr. 4

Herman Roth von Rothenfels: Jurajovská medaila, striebro, averz, revers

Obr. 5

Jeremiáš Roth von Rothenfels: Medaila na priateľstvo, striebro, averz, revers

Dnes už samostatnou časťou muzeálnych zbierok je fond medailí, ktorý sa rozrástol najmä počas posledných desaťročí. Mnohé z nich mali výlučne úžitkový charakter, ale mnohé majú vysokú umeleckú úroveň. Do tohto fondu sú zaradené aj odznaky a významnenia.

Počiatky kremnického medailérstva siahajú do 16. storočia a úzko súvisia s prvými skúškami toliarových razieb, ktoré svojim výtvarným spracovaním a technickými parametrami majú k medailám veľmi blízko. Prvá známa medaila je z obdobia panovania Mateja Korvína. Touto medailou sa začína tvorba kremnických renesančných medailí vyznačujúcich sa vysokou umeleckou úrovňou. Najstaršia razená medaila pochádza z roku 1508 a bola razená pri príležitosti korunovácie vtedy trojročného Ľudovíta II. Jagelovského za uhorského kráľa. V zbierkach je viacero jurovských medailí zo 17. storočia, portrétové medaily rakúskych a uhorských panovníkov z 18. storočia, ukážky medailérskej tvorby z obdobia klasicizmu. Najpočetnejšie sú zastúpené razby z 20. storočia. Zaujímavou je napríklad doteraz najväčšia vyrazená medaila na svete s priemerom 150 mm z roku 1949.

História mesta je úzko spätá so striedajúcimi sa obdobiami prosperity a úpadku baníctva, od ktorých sa odvíjalo dianie a osudy ľudí, ako aj ich umelecké ctenie. Preto má múzeum vo svojich zbierkach i ďalšie skvosty podávajúce svedectvo o živote a kultúre obyvateľstva, ktoré tvoria fond regionálnej histórie. Sú v ňom predmety dokumentujúce vývoj baníctva – banické pracovné nástroje a odevy, banské mapy, meracie prístroje z prelomu 16. a 17. storočia, zbierka minerálov. Pozoruhodná je zbierka stredovekých zbraní a zbraní z oboch svetových vojen, zbierka hudobných nástrojov, cechových predmetov, výrobkov známej kremnickej keramickej továrne, čipiek a archeologického materiálu. Hod-

Budova Múzea mincí a medailí, v ktorej je umiestnená expozícia baníctva, minciarstva a medailérstva

notná je zbierka umenia, najmä obrazy zo 16. storočia a vzácne gotické a barokové plastiky.

Fond regionálnej histórie a fond numizmatiky sa vzájomne dopĺňajú; tak ako minciarstvo a medailérstvo sú neodmysliteľnou súčasťou histórie mesta a naopak.

Múzeum mincí a medailí je správcom hradného areálu a ďalších deviatich pamiatkových objektov, ktoré sú cenným dokladom stredovekej architektúry a urbanistiky. Historické jadro mesta s početnými meštianskymi domami je od roku 1956 mestskou pamiatkovou rezerváciou a mestský hrad je od roku 1970 národnou kultúrnou pamiatkou. V týchto objektoch má múzeum umiestnené svoje expo-

zície, čo ešte viac umocňuje ich atraktivnosť a vypovedaciu hodnotu.

Múzeum okrem správy vzácných historických pamiatok iniciatívne rozširuje svoje zbierky a organizuje celý rad zaujímavých akcií. Väčšina jeho súčasných aktivít nadväzuje na stáročnú tradíciu kremnického medailérstva. Okrem organizovania autorských a kolektívnych výstav našich medailérov, k akým patrí i výstava Slovenská medaila (1983, 1987, 1994), usporadúva aj medzinárodné medailérske podujatia, čím vytvára priestor na tvorivú konfrontáciu medailérskej tvorby v medzinárodnom meradle. K tým najvýznamnejším patrí súťažná výstava Medzinárodné kvadriennale medailí, na ktorom v štvorročných intervaloch vystavujú svoje diela desiatky medailérov z rozličných krajín. Autori sa prezentujú razenými i liatymi medailami a najlepši sú oceňovaní. Víťaz má možnosť predstaviť sa samostatnou výstavou na nasledujúcom ročníku kvadriennale. Minulý rok sa za účasti 64 autorov zo 14 krajín uskutočnil 3. ročník tohto podujatia.

Ďalším významným medailérske podujatím múzea sú medailérske sympóziá, ktoré sa konajú od roku 1983 v dvojročných intervaloch. Pozvaní, spravidla piati autori majú v zmysle štatútu vytvoriť počas určitého obdobia návrh na dvojstrannú razenú medailu a aspoň päť návrhov na voľnú liatu medailu. Tie sa realizujú do kovu a zostávajú v zbierkach múzea, ktoré si tak postupne buduje reprezentačnú vzorku európskeho medailérstva.

Najvýznamnejším výstavným podujatím múzea v tomto roku je výstava slovenských mincí a medailí v Múzeu Americkej numizmatickej spoločnosti v Colorado Springs, ktorá od 9. júla do 15. novembra 1994 v Spojených štátoch amerických prezentuje Slovensko ako krajinu s bohatými dlhoročnými tradíciami.

Od roku 1994 riadi a spravuje Múzeum mincí a medailí Národná banka Slovenska.

Ing. Alica Polóniová
Foto: archív múzea

Angyalovský dom, miesto konania medzinárodných medailérske sympózií

ROĽNÍCKE VZÁJOMNÉ POKLADNICE

(r. 1924-1938)

Mgr. Tatiana Náthorová
Národná banka Slovenska

Medzník v tomto smere predstavuje rok 1924, keď na podnet predsedu agrárnej strany na Slovensku dr. Milana Hodžu, vtedajšieho ministra pôdohospodárstva, sa začali zakladať Roľnícke vzájomné pokladnice (ďalej RVP).

RVP vznikli v zmysle výnosu Ministerstva pôdohospodárstva č. 747-VII/1924 zo dňa 2. 5. 1924 ako svojpomocné ľudové peňažné ústavy na družstevnom podklade. Okruh ich pôsobnosti sa vzťahoval na jeden správny okres.

Základný kapitál ústavov, ako to vyplýva z výnosu Ministerstva pôdohospodárstva č. 103 - VII/ 1925 zo dňa 8. 2. 1926 vo veci zriadenia RVP v Mukačeve, tvoril bezúročný štátny vklad vo výške 200 000 Kč a nenávratná dotácia Ministerstva pôdohospodárstva vo výške 60 000 Kč. Táto posledná položka tvorila základ rezervného fondu každej pokladnice a bola určená na zriaďovacie výdavky (30 000 Kč) a na režijné náklady v prvom roku činnosti (30 000 Kč).

Prostriedky ústavov ďalej tvorila podielová istina (hodnota splatných členských podielov, ktorej výška kolísala a závisela od počtu upísaných a splatných podielov), postupne vytváraný rezervný fond, prostriedky získané z pôžičiek a vkladov na vkladných knižkách, listoch alebo bežných účtoch.

Hlavným poslaním ústavov bol v zmysle stanov RVP zber vkladov a poskytovanie lacného prevádzkového a investičného úveru malým a stredným roľníkom.

Úverové poslanie plnili pokladnice jednak z vkladov, z prostriedkov vlo-

V prvých rokoch existencie Československej republiky pôsobili na slovenskom peňažnom trhu nepriaznivé pomery,

najmä čo sa týka potrieb roľníckeho obyvateľstva.

Banky v tom čase poskytovali pôžičky s vysokou úrokovou sadzbou v rozpätí 12-20 %.

Roľníctvo, ktoré nemohlo tak vysoko úrokovať svoj kapitál ako obchod alebo priemysel, sa dostávalo do nepriaznivej situácie. Daný stav neboli

schopné ovplyvniť ani existujúce úverové družstvá, ktoré po roku 1918 predstavovali jediný druh ľudových peňažných ústavov na Slovensku.

Hoci poskytovali pomerne lacný poľnohospodársky úver, ich počet - podľa súpisu

Ministerstva financií ich bolo k 31. 12. 1918 len 235,

ako aj nízky kapitálový potenciál - 75 mil. Kč, im nedovoľoval v plnom rozsahu pokryť potreby drobných a stredných

roľníkov. Tieto skutočnosti si vyžadovali organizovanie nového typu družstevného peňažníctva.

žených štátom alebo sociálnymi inštitúciami vo forme tzv. účelových núdzových vkladov určených na financovanie mimoriadnych úverových akcií a tiež z peňažných prebytkov. Keď finančné zdroje pokladníc nestačili na ďalšie poskytovanie pôžičiek, zabezpečovali si RVP prostriedky reeskontom zmeniek v Zemskej banke a Hypotečnej banke, vo filiálke v Bratislave.

Úverová činnosť bola obmedzená len na členov pokladníc, a preto každý žiadateľ o pôžičku musel najneskôr v deň povolenia úveru podpísať členskú prihlášku a zaplatiť členský podiel vo výške 100 Kč plus 10 Kč zápisného. V záujme zabezpečenia plnej návratnosti pôžičky boli úvery intabulované na poľnohospodárske usadlosti dlžníkov.

Úverová miera z pôžičiek poskytovaných RVP v prvých rokoch ich činnosti sa pohybovala v rozmedzí 7,5-8,5 %. Po roku 1931 bola znížená na 7-6 %.

Pokiaľ ide o vkladovú činnosť pokladníc, neobmedzovala sa len na členskú základňu, ale bola prístupná širokej verejnosti. Podmienky, za akých mohli pokladnice prijímať vklady určovalo zakladajúce valné zhromaždenie príslušnej pokladnice. Podľa zápisníc z týchto zhromaždení najnižším vkladom bola čiastka 10 Kč a úhrnný vklad jedného vkladateľa spravidla nemal presiahnuť 500 000 Kč.

Pri stanovovaní úrokov sa dodržiavalo dvojpercentné úrokové rozpätie medzi vkladovou a pôžičkovou úrokovou mierou.

Ústavy platili svojim členom zo zaplateného členského podielu divi-

dendu, výšku ktorej každoročne určovalo valné zhromaždenie, a to v medziach čistého zisku jednotlivých pokladníc.

Podľa Ročenky RVP z roku 1929 bola prvá pokladnica založená v Dolnom Kubíne dňa 11. 5. 1924, skutočnú činnosť začala však až 19. 10. 1924.

Do 31. 12. toho istého roku pôsobili na našom území 6 RVP. Výnosom Ministerstva pôdohospodárstva č. 46 948 - VII/1925 zo dňa 27. 7. 1925 sa začali prípravné práce na ustanovenie týchto ústavov aj v Podkarpatskej Rusi. Prvý ústav v tejto oblasti bol založený v zmysle citovaného výnosu Ministerstva pôdohospodárstva č. 103 269 - VII/1925 zo dňa 8. 2. 1926 v Mukačeve. Koncom roku 1931 pôsobili v Podkarpatskej Rusi štyri pokladnice, ktoré o rok neskôr vystúpili zo zväzku RVP a boli pridružené k Zemskému družstevnému zväzu v Užhorode.

Najvýraznejší rast zaznamenali pokladnice v období rokov 1929 až 1937, a to jednak v členskej základni, a jednak v súvahových položkách charakterizujúcich kapitálový potenciál a objem ich činnosti. V tom čase bola dobudovaná aj organizačná sieť pokladníc so 74 ústavmi na konci roku 1937. Tento rozmach dokumentuje aj štatistický prehľad, ktorý zachytáva vývoj pokladníc od roku 1924 do roku 1937 (pozri tabuľku).

Dr. M. Hodža

Zásahom do štruktúry RVP bola Viedenská arbitráž z novembra 1938, v dôsledku ktorej bolo 16 samostatných pokladníc odstúpených Maďarsku. Právomoc vo veciach týchto ústavov sa dočasne preniesla zo Zväzu roľníckych vzájomných pokladníc na RVP v Komárne, kde boli sústredené aj ich účty. Neskôr ich prevzalo Krajinské ústredné úverné družstvo v Budapešti (Országos Kozponti Hitelszövetkezet). Týchto 16 pokladníc pokračovalo v Maďarsku vo svo-

jej činnosti pod názvom Okresné úverné družstvo (Járosi Hitelszövetkezet).

Hlavnou riadiacou inštitúciou pokladníc bol Zväz roľníckych vzájomných pokladníc (ďalej ZRVP) so sídlom v Bratislave, ktorý začal svoju činnosť ešte v roku 1924, v budove filiálky Zemskej banky. V prvých rokoch svojej činnosti sa zameriaval najmä na zakladanie RVP, organizovanie ich činnosti a kontrolu hospodárenia a správy týchto ústavov. V roku 1931, pod vplyvom zmien v jeho stanovách, sa stal aj finančnou centrálou, v ktorej sa sústreďovali všetky väčšie prebytky RVP. K ďalšej zmene stanov ZRVP došlo v roku 1932, keď v zmysle výnosu Ministerstva vnútra č. 32 466/15/1932 zo dňa 11. 5. 1932 začal zväz plniť aj funkciu vrcholného revízneho ústredia pokladníc (až do vydania tohto výnosu plnilo túto úlohu Ústredné družstvo, a to podľa zákona č. 210/1919 zo dňa 15. 4. 1919). Vývojový trend pokladníc v období rokov 1929-1937 sa prejavil aj v tejto inštitúcii. Po kapitálovom upevnení a posilnení sa jej pozornosť upriamila na budovanie vlastného priemyselného koncernu zameraného na oblasť potravinárskeho priemyslu, a to v zmysle záverov zo spoločného zasadnutia správy a dozorného výboru ZRVP zo dňa 9. 3. 1937. Už v roku 1938 získal ZRVP

cukrovar vo Farkašine a najväčší mlynársky komplex na Slovensku - koncern Nitrianske mlyny, ktorý pozostával z parných mlynov v Nitre, Ivánke, Trnave, Trenčíne a vo Vrábloch. Ešte v tom istom roku bolo v koncerne za podpory ZRVP založené družstvo pre spracovanie ľanu a konope. ZRVP po nadobudnutí podnikov začal zabezpečovať ich financovanie, pričom hneď od začiatku určil výhodnejšie úrokové sadzby v porovnaní s tými, ktoré

Rok	Počet RVP	Počet členov	Podielová istina	Základiny a fondy	Vklady	Členské pôžičky
1924	6	319	70 000	136 671,00	453 763,25	205 129,14
1925	35	6 709	1 278 000	1 147 163,77	21 922 135,84	25 972 054,99
1926	38	15 457	2 655 500	1 616 603,04	63 202 534,41	85 348 234,09
1927	39	25 831	4 263 800	2 421 348,06	122 310 472,50	159 389 936,54
1928	48	37 566	5 748 900	3 447 559,18	179 354 023,37	213 805 106,23
1928	53	50 286	7 576 800	5 241 590,12	261 385 182,40	287 515 055,46
1930	58	64 343	9 337 700	7 028 887,17	321 792 915,88	351 012 367,16
1931	61	75 760	10 639 200	8 870 225,69	352 636 472,76	396 659 193,45
1932	58	80 273	11 039 500	9 439 286,16	358 905 341,84	383 547 205,76
1933	73	89 897	12 086 900	10 560 961,10	374 852 606,52	398 124 783,19
1934	73	102 648	13 338 600	11 378 247,71	456 623 778,70	443 406 658,62
1935	73	116 826	14 813 750	12 190 145,28	528 105 944,16	459 658 852,63
1936	74	129 205	16 049 009	13 539 495,78	562 809 910,10	481 851 242,03
1937	74	138 065	16 892 150	14 368 108,65	618 520 121,11	509 809 405,36

tieto spoločnosti platili v minulosti iným financujúcim peňažným ústavom. Ďalšie aktivity zväzu v oblasti potravinárskeho priemyslu nasledovali v roku 1939 a neskôr.

Činnosť každej RVP zabezpečovali nasledujúce správne orgány:

- valne zhromaždenia (riadne a mimoriadne),
- správa pokladnice,
- výkonný výbor,
- dozorný výbor,
- úradníci.

Členovia pokladnice uplatňovali svoje práva prostredníctvom valných zhromaždení. Riadne valné zhromaždenia sa konali v sídle pokladnice, a to každoročne v prvej polovici obchodného roku. Mimoriadne valné zhromaždenia sa zvolávali len za určitých, stanovami presne vymedzených podmienok. Hlasovacie právo na týchto zhromaždeniach mal každý člen pokladnice v závislosti od počtu upísaných členských podielov (na 1-10 splatných podielov pripadal jeden hlas a na každých ďalších 5 podielov ďalší hlas), pričom maximálny počet hlasov jedného člena bol stanovený na 20. Valné zhromaždenia boli oprávnené najmä:

- voliť členov správy a dozorého výboru pokladnice,
- schvaľovať výročné účtovné uzávierky,
- rozhodovať o použití čistého zisku alebo o úhrade strát,
- stanoviť výšku úrokov z členských podielov,
- odvolávať členov správy alebo dozorého výboru,
- meniť alebo dopĺňať statuty,
- uznášať sa o zániku pokladnice.

Správa pokladnice pozostávala z deviatich členov, ktorí boli volení na valných zhromaždeniach z radov členstva. Ich funkčné obdobie bolo stanovené na tri roky. Do právomoci správy patrilo:

- prijímanie a vylučovanie členov pokladnice,
- ustanovovanie úradníkov.

- dozor nad vedením pokladnice a účtovných kníh,
- schvaľovanie účtovných uzávierok,
- zvolávanie valných zhromaždení atď.

Na čele správy pokladnice bol predseda, ktorý nielen organizoval jej činnosť, ale vykonával nad ňou aj hlavný dozor.

Výkonný výbor sa skladal minimálne z troch členov. Predseda výboru bol zároveň aj členom predsedníctva správy. Výbor rozhodoval o udeľovaní pôžičiek až do výšky 10 000 Kč, o prijatí nových členov pokladnice a o vypovedaní, prípadne vymáhaní pohľadávok členov. Zároveň viedol osobitný cenzúrny protokol, v ktorom sa evidovali poskytnuté pôžičky.

Paččellenny dozorný výbor vykonával formálnu a vecnú revíziu vedenia RVP vo všetkých oblastiach jej činnosti. Členovia dozorného výboru počas výkonu funkcie nesmeli byť volení do správy alebo mať priamy príbuzenský pomer s jej funkcionármi. Úradníkov pokladnice menovala správa (s výhradou práv, ktoré si v tejto oblasti stanovilo revízne ústredie).

die ZRVP). Ich úlohou bolo viesť účtovné knihy a pokladne, ako aj vo vybavovať bežnú agendu RVP. Vedúci úradník (dirigent) sa zúčastňoval na zasadnutiach správy, výkonného výboru a dozorného výboru s hlasom poradným.

Dozor nad činnosťou pokladnice vykonávalo Ministerstvo pôdohospodárstva prostredníctvom vládnych delegátov (komisárov). Komisár vykonával dozor nad dodržiavaním predpisov o činnosti príslušnej pokladnice, preto mal právo zúčastňovať sa na všetkých zasadnutiach správy a dozorného výboru. O svojej činnosti podával správu Ministerstvu pôdohospodárstva.

Pokladnice boli členmi revízneho ústredia ZRVP v Bratislave, ktoré bolo oprávnené najmä:

- vykonávať revízie pokladnic v zmysle svojich stanov a platných právnych predpisov, a to najmenej raz ročne,
- schvaľovať výročné účtovné uzávierky,
- schvaľovať spôsob rozdelenia čistého zisku pokladnic,
- schvaľovať návrh na zmenu stanov,
- schvaľovať voľbu funkcionárov pokladnic.

Čo sa týka správnych orgánov, ktoré zabezpečovali činnosť ZRVP, ich štruktúra bola podobná ako v prípade RVP.

Na záver možno uviesť, že v období rokov 1924 až 1938 prešli RVP zložitým vývojom, počas ktorého sa vykryštalizovalo ich postavenie v sústave slovenských peňažných inštitúcií, ako aj ich organizačná sieť.

V ďalšom časovom useku (1939-1948) sa v týchto peňažných ústavoch uskutočnili veľké zmeny, ktoré sa prejavili už počas existencie autonómie Slovenska, ale najmä počas Slovenského štátu a po oslobodení. Týmito otázkami sa však budeme zaoberať v niektorom z ďalších čísel nášho bankového časopisu.

[illegible]

Sprievodný list k výpisu z bežného účtu RVP v Rimavskej Sobote

BANKOVNÍCTVO

VIII. časť

KAPITÁL A ZISK

Doc. Ing. Jozef Makiuch, CSc.

Banka ako podnikateľský subjekt musí byť vybavená dostatočným kapitálom. Kapitál je základom podnikania. Od jeho výšky a štruktúry sa odvodzujú dôležité kvalitatívne parametre, ktorými je možné charakterizovať obozretnosť podnikania banky. Spolu s rezervami a oprávkami slúži na zabezpečenie banky pred rôznymi druhmi rizík, od jeho výšky možno odvodiť optimálnu veľkosť banky a pod. Kapitál plní teda viacero funkcií:

Zabezpečovacia funkcia

Táto funkcia vyplýva zo skutočnosti, že kapitál sa pokladá za východisko, základ podnikateľských aktivít. Prostriedky vložené do podnikania vo forme kapitálu slúžia v prípade neúspechu banky v podnikaní, ktorý zapríčini bankrot a následnú likvidáciu banky na pokrytie jej záväzkov. Akcionári musia počítať s rizikom, že v prípade takéhoto vývoja prídu o investované prostriedky. Okrem

toho sa však často vyžaduje poistenie vkladov ako nástroj stabilizácie bankového systému ako celku, pretože záväzky banky niekoľkonásobne prevyšujú jej kapitál. Napriek tomu výška kapitálu banky je jedným z faktorov upevňovania dôvery vkladateľov.

Regulačná funkcia

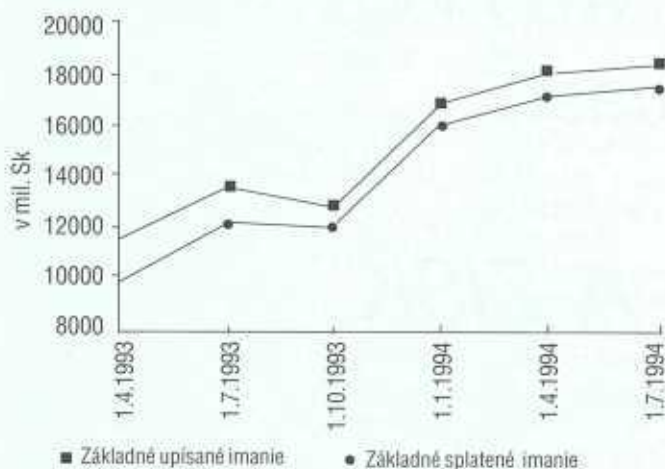
Táto funkcia má niekoľko dimenzií. Jednou z nich je používanie kapitálu ako kritéria na presadzovanie spoločenských záujmov. Od kapitálu sú odvodené kritériá hodnotenia obozretnosti bankového podnikania, ako napr. kapitálová primeranosť. Tieto kritériá slúžia na kontrolu banky a v prípade neúmerného rastu rizík príjmu orgány bankového dohľadu opatrenia na odstránenie negatívneho vývoja s cieľom zabrániť destabilizácii bankového sektora. Bankrot komerčnej banky totiž nepostihne len jej akcionárov a klientelu, ale vyvoláva aj vysoké

Vývoj základného imania bankového sektora SR

	1.4.1993		1.7.1993		1.10.1993		1.1.1994		1.4.1994		1.7.1994	
Typ banky	základné imanie v mil. Sk											
	upísané	splatené	upísané	splatené	upísané	splatené	upísané	splatené	upísané	splatené	upísané	splatené
Bankový sektor spolu	11435.3	9871.2	13522.5	12684.1	13129.5	12631.3	17380.7	16890.5	18648.3	17657.9	18880.8	17802.9
Centrálna banka SR	1716.1	1716.1	1816.2	1816.2	1725.7	1725.7	4135.8	4135.8	4683.8	4683.8	4673.6	4673.6
Komerčné banky spolu	9719.2	8155.1	11706.3	10867.9	11403.8	10905.6	13244.9	12754.7	13964.5	12974.1	14207.2	13129.3
z toho:												
- štátne peňažné ústavy	2839.1	2506.1	3977.1	3977.1	3969.5	3969.5	4863.0	4863.0	2733.7	2400.4	2733.7	2400.4
- banky bez zahraničnej bankovej účasti	5228.4	4612.4	4177.5	4063.5	4183.4	4084.5	5131.2	4849.0	6980.1	6480.0	6922.8	6480.2
- banky so zahraničnou majetkovou účasťou	1651.7	1036.6	3551.7	2827.3	3250.8	2851.6	3250.7	3042.7	4250.7	4093.7	4550.7	4248.7

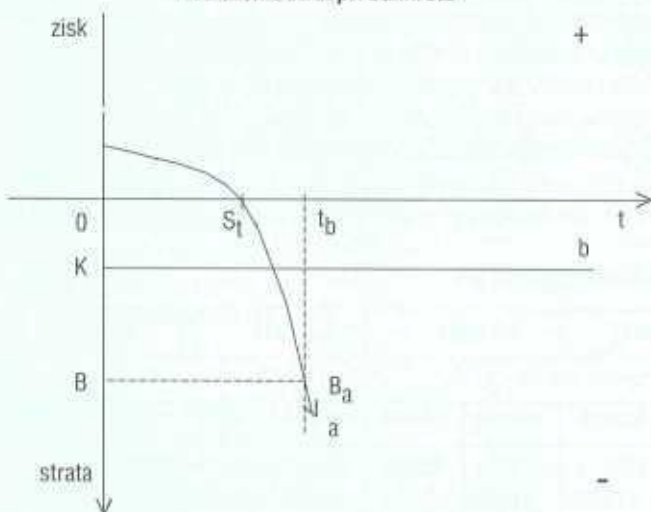
Vývoj základného imania bankového sektora SR

spoločenské náklady, môže negatívne ovplyvniť dôveru vkladateľov k celému bankovému sektoru.

Výšku spoločenských nákladov bankrotu možno definovať ako rozdiel medzi nákladmi bankrotu a výškou kapitálu banky. Straty banky sú totiž obmedzené výškou kapitálových investícií akcionárov, ostatné straty idú na ťarchu spoločenských nákladov. Podieľajú sa na nich klienti banky časťou nepoistených depozitov, poisťovňa depozitov do výšky výplaty poisťných náhrad za poistené depozity, centrálna banka do výšky nenávratných refinančných, redistribučných a núdzových úverov.

Rozloženie strát pri bankrote

- $x = t$ (čas)
- t_b - čas bankrotu
- K - výška akciového kapitálu
- a - priebeh ziskovosti (stratovosti)
- s_1 - stratový bod
- b - limita stratovosti akcionárov
- B_a - bod bankrotu
- B - výška strát pri bankrote

Ako vidno z grafu, výšku spoločenských strát možno určiť zo vzťahu $B - K$. Pretože K je konštanta (jej hodnota sa mení zvyšovaním, resp. znižovaním kapitálu), rast B znamená zvyšovanie tej časti strát, ktoré neznesajú akcionári. Oddaľovanie bankrotu v prípade, keď $B > K$, nepostihuje akcionárov, ale zvyšuje spoločenské straty spôsobené bankrotom. Preto je potrebná spoločenská kontrola nad komerčnými bankami, ktorú spravidla vykonávajú orgány bankového dohľadu. Ich včasné odhľadanie problémov v komerčnej banke môže zabrániť bankrotu, resp. minimalizovať spoločenské straty.

Operatívne funkcie

Sú založené na investovaní kapitálu banky formou majetkových účastí, nákupom budov, strojov a zariadení. Podiel materiálnych aktív rastie vplyvom zdokonaľovania technologických aspektov bankových operácií. Rozhodujúci význam však majú investície do majetkových účastí, vytváranie holdingov a sietí sesterských a dcérskych spoločností. Zlepšuje sa tak možnosť realizovať podnikateľské záujmy banky a znižuje sa riziko bankového podnikania.

VÝNOSOVOSŤ KAPITÁLU

Z pohľadu akcionára je dôležitým kritériom výnosovosti miera návratnosti investovaného kapitálu. Možno ju vypočítať ako súčet výnosovosti dividendy a kapitálového zisku:

$$N_k = V_d + K_z,$$

kde

N_k - návratnosť kapitálu,

V_d - výnosovosť dividendy,

K_z - kapitálový zisk.

Pri výpočte sa vychádza zo zmeny výšky dividendy pri súčasnej zmene ceny akcie. Najprv sa vypočíta koeficient kapitálového zisku. Ide o percentuálny nárast ceny v dvoch po sebe nasledujúcich obdobiach:

$$K_z = \frac{C_1 - C_0}{C_0},$$

kde

K_z - koeficient kapitálového zisku,

C_0 - cena akcie v období 0,

C_1 - cena akcie v období 1.

Ďalej je potrebné vypočítať dividendu v období 1:

$$D_1 = D_0 \times (1 + K_z),$$

kde

D_0 - dividendy v období 0,

D_1 - očakávaná dividendy v období 1.

Výnosovosť dividendy sa vypočíta takto:

$$V_d = \frac{D_1}{C_0}$$

Z uvedených vzťahov možno odvodiť vzorce pre výpočet jednotlivých veličín.

Návratnosť akciového kapitálu (ROE - Return on equity) je ďalším štandardne používaným vzťahom:

$$ROE = \frac{Z}{AK}$$

kde
Z - zisk,
AK - suma akciového kapitálu.

Na základe koeficientu návratnosti akciového kapitálu možno vypočítať trhovú hodnotu banky (TH):

$$TH = \frac{ROE - K_z}{N_m - K_z} \times BH$$

kde
BH - účtovná hodnota akciového kapitálu,
 N_m - minimálna návratnosť požadovaná akcionármi.

Ak má banka účtovnú hodnotu akciového kapitálu 1 mld. Sk, ročný zisk 0,22 mld. Sk, akcionári očakávajú 17 % výnos a K_z je 0,1, potom:

$$ROE = \frac{0,22}{1,00} = 0,22$$

$$TH = \frac{0,22 - 0,1}{0,17 - 0,1} \times 1,0 = \frac{0,12}{0,07} \times 1,0 = 1,714$$

Trhová hodnota banky je 1,714 mld. Sk.

Stupeň samofinancovania sa vypočíta ako podiel vlastného kapitálu k celkovému kapitálu, samoreprodukcia kapitálu je zasa podiel celkového kapitálu a cash flow. Uvedené postupy sa najčastejšie používajú pri analýze štruktúry kapitálu, resp. efektívnosti jeho využívania.

Dôležitý je aj vzťah ROE a ROA (Return on Assets - návratnosť aktív).

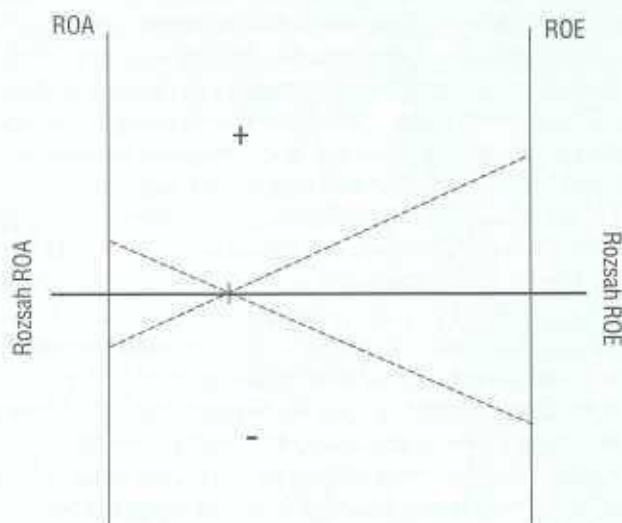
$$ROA = \frac{Z}{\text{suma aktív}}$$

Návratnosť akciového kapitálu možno vypočítať aj pomocou návratnosti aktív:

$$ROE = ROA \times \frac{\text{suma aktív}}{AK} = \frac{Z}{\text{suma aktív}} \times \frac{\text{suma aktív}}{AK} = \frac{Z}{AK}$$

Oba ukazovatele sú prepojené prostredníctvom sumy aktív, ktoré vyjadrujú rozsah financovania (leverage). To spôsobuje, že malé zmeny ukazovateľa ROA znamenajú veľké zmeny ukazovateľa ROE:

Vzťah ROA a ROE

Rast rizikovosti bankového podnikania v 80-tych rokoch zapríčinil úpadok viacerých bánk, medializovaný bol hlavne úpadok talianskej Banco Amroziano. Jedným z problémov, ktorý viedol ku kríze komerčného bankovníctva bola nedostatočná kapitálová vybavenosť komerčných bánk. Nedostatok kapitálu spôsoboval znižovanie dôvery v bankový sektor ako celok. Prejavoval sa hlavne nedostatočnou likviditou v období tzv. dlžnickej krízy, ktorá sa vyznačovala nesplácaním bankových úverov klientmi banky. Aktívne operácie rástli rýchlejšie ako kapitál a rezervy, kontrola centrálnych bánk nemala oporu v systéme kvantifikácie.

Riešenie problému sa hľadalo najmä vo vzťahu aktív a kapitálu, dvoch hlavných faktorov hodnotenia veľkosti banky. Hľadal sa vzťah medzi týmito dvoma veličinami, ktorý by zosúladil rast aktív s rastom kapitálu, prípadne podmienil rast aktív rastom kapitálu. Štáty Európskeho spoločenstva sa v roku 1988 v Bazileji dohodli, že banky, ktoré chcú bez obmedzení pôsobiť na trhu Európskeho spoločenstva, musia mať kapitál v určenej minimálnej výške vo vzťahu k rizikovo váženým aktívam - tzv. Cookov index. K dohode sa pripojili aj niektoré ďalšie štáty, napr. USA a Japonsko. Spočiatku si podiel určovali jednotlivé štáty individuálne, napr. Nemecko malo koeficient na úrovni 9 %, Francúzsko 7,5 %, Japonsko 7,3 %. Väčšina štátov však používala ako kritérium hranicu 8 %.

Na návrh krajín skupiny 10 (G 10) bola prijatá najrozšírenejšia sadzba 8 % ako spoločné a všeobecne platné kritérium. Bola tiež stanovená štruktúra kapitálu:

- polovicu podielu musia tvoriť kmeňové akcie a voľné rezervy,

- druhú polovicu tvoria ostatné rezervy.

Za zmienku stojí úprava aktív podľa ich rizikovosti. Podľa klasifikácie rizík (pozri prílohu v časopise Biatec, č. 8/1994) sa zvyšovaním stupňa rizikovosti aktíva zvyšuje jeho váha v sume aktív pri výpočte kapitálovej primeranosti. To malo vyvolať tlak na znižovanie rizikovosti bankových aktív a stabilizovať systém komerčných bánk. Nepodarilo sa to však v plnej miere, o čom svedčia problémy ďalších bánk v 90-tych rokoch, napr. v tlači podrobne rozoberaný problém španielskej veľkobanky Banesto. Silnejú preto hlasy, že úroveň 8 % je pri tejto metodike nedostatočná, a preto by bolo potrebné zvýšiť požadované percento alebo sprísniť rizikové váhy.

Čo sa týka kapitálovej primeranosti slovenských komerčných bánk, banková sústava je výrazne polarizovaná. Banky, ktoré pôsobili pred rokom 1990, resp. vznikli delimitáciou štátnej banky československej, sú výrazne podkapitalizované. Za socializmu totiž výška kapitálu nebola kritériom. Banky nemuseli mať kapitál, pretože nepodstupovali riziko. Riziko preberal na seba štát, ktorý mal monopol na vykonávanie bankových činností.

Kapitálová primeranosť sa pohybovala od 0,84 do 1,22 %. Výnimku tvorili banky, ktoré sa špecializovali na poskytovanie bankových služieb v zahranično-ekonomickej oblasti, ani tie však nedosahovali úroveň 5 %. Úroveň kapitálovej primeranosti bola hlboko pod odporúčanou hranicou. Skutočný stav bol ešte horší, pretože vzhľadom na nedostatok metodických postupov na hodnotenie rizikovosti aktív v roku 1990 aktíva neboli rizikovo vážené. Problém sa rieši postupne tromi cestami:

- zvyšovaním kapitálu upisovaním akcií,
- poklesom aktív niektorých komerčných bánk,
- jednorazovým zvýšením kapitálu z Fondu národného majetku, z výnosov prvej vlny kupónovej privatizácie.

Súčasný stav v týchto bankách je preto lepší, kapitálová primeranosť sa pohybuje na úrovni 7 %, hodnotenie rizikovosti aktív sa však stále neuplatňuje v plnom rozsahu, v súlade z Vestníkom č. 3/1994 sa váha rizikovosti postupne približuje k európskym štandardom. Skutočná kapitálová primeranosť na základe rizikovo vážených aktív by preto bola nižšia. Keďže ide o vážny problém, pripravuje sa v spolupráci so Svetovou bankou projekt reštrukturalizácie bankového systému. Jeho súčasťou by malo byť aj zvýšenie kapitálu v podkapitalizovaných bankách a zníženie rizikovosti aktív. Aby sa znížila rizikovosť aktív, vytvorila sa Konsolidačná banka, do ktorej mohli komerčné banky odviesť časť rizikových aktív, ktoré zdedili spred roku 1990.

Do druhej skupiny patria banky, ktoré začali svoju činnosť po zrušení monopolu štátu na komerčnú bankovú činnosť. Ide o súkromné banky, často so zahraničným kapitálom. Tieto banky sú takmer všetky nadkapitalizované. Je to spôsobené tým, že banka má pri začatí činnosti kapitál vo výške požadovanej NBS, aktívne opera-

cie však rozvíja iba postupne. Koeficient sa preto postupne znižuje. Obvykle by novozaložená banka mala dosiahnuť úroveň kapitálovej primeranosti v súlade so štandardom do 5 rokov od začatia činnosti.

Vysoká rizikovosť poskytovania úverov vedie banky k znižovaniu rizikovosti aktív zmenami ich štruktúry. Klesá podiel úverov a rastie podiel štátnych pokladničných poukážok, prípadne iných štátnych cenných papierov, ktoré vzhľadom na garanciu štátu majú najnižší koeficient rizikovosti. Jedným z dôsledkov je nedočerpanie úverových limitov určených NBS o niekoľko miliárd Sk.

ZISK KOMERČNEJ BANKY

Zisk je hlavným cieľom bankového podnikania. Je rozdielom medzi nákladovosťou pasív a výnosovosťou aktív banky. Najvýznamnejšími faktormi nákladov i výnosov sú úroky - na jednej strane predstavujú cenu, ktorú musí banka zaplatiť za zdroje na peňažnom a kapitálovom trhu (nákladové úroky), na druhej strane ide o cenu, za ktorú banka poskytuje zdroje svojim klientom (výnosové úroky). Vzťah medzi výnosovými a nákladovými úrokmi charakterizuje úroková marža. Hrubá úroková marža je rozdiel medzi priemernými úrokovými sadzbami výnosových úrokov a priemernými úrokovými sadzbami nákladových úrokov. Presnejším ukazovateľom je čistá úroková marža, ktorú možno vypočítať zo vzťahu:

$$\text{ČÚM} = \frac{\text{ČÚP}}{\text{VA}}$$

kde

ČÚP - čistý úrokový príjem,

VA - výnosové aktíva,

pričom čistý úrokový príjem je rozdielom medzi celkovým úrokovým príjmom a celkovými úrokovými nákladmi. Tento ukazovateľ dáva presnejšiu ekonomickú charakteristiku ziskového prostredia banky.

Okrem úrokových príjmov má banka aj rôzne neúrokové príjmy, ktoré by však nemali podstatným spôsobom ovplyvňovať hospodárenie banky. Sú to napríklad:

- poplatky za služby,
- príjmy za úschovnú činnosť,
- provízie za hypotéky a iné.

HODNOTENIE NÁKLADOVOSTI

Schopnosť kvantifikovať náklady má pre manažment komerčnej banky veľký význam. Umožňuje zvoliť takú stratégiu získavania zdrojov, ktorá jej zabezpečí optimálnu výnosovosť. Nákladovosť jednotlivých zdrojov je rozdielna, mení sa nielen výška nákladov, ale aj ich zložky. Celkové náklady sa skladajú z dvoch zložiek - priamych nákladov a nepriamych, tzv. skrytých nákladov. Exaktne kvantifikovať možno iba priame náklady. Skryté náklady je možné iba odhadnúť. Pre výpočet priamych nákladov možno použiť tento vzťah:

$$PNI = (\dot{U}Ni + NSi + Pi + NPDi) \times \left(\frac{1}{1 - PMRi} \right),$$

kde

PNI - priame náklady i-teho zdroja,
 $\dot{U}Ni$ - úrokové náklady, resp. náklady na vlastný kapitál,
 NSi - náklady na služby,
 Pi - platené provízie,
 NPDi - náklady na poistenie vkladov,
 PMRi - povinné minimálne rezervy.

Na ilustráciu uvádzame zjednodušený prepočet priamych nákladov. Vychádzame z tejto štruktúry zdrojov banky (mil. Sk):

Neterminované vklady (NTV)	- 4 000
Terminované vklady (TV)	- 4 500
Vlastný kapitál (VK)	- 800
Iné zdroje (IZ)	- 600
Nerozdelený zisk (NZ)	- 100
Spolu	10 000

Budeme vychádzať zo súčasne platných PMR, ktoré sa tvoria vo výške 9 % z neterminovaných vkladov a 3 % z terminovaných vkladov. Výpočet je zrejmý z tabuľky:

	$\dot{U}Ni$	NSi	Pi	NPDi	$\frac{1}{1 - PMRi}$	PNI
NTV	0,02	0,03	0	0,002	1,0989	0,1034
TV	0,12	0,01	0,02	0,002	1,0309	0,1567
VK	0,17	0,001	0	0	1,0	0,171
IZ	0,08	0,002	0,01	0	1,0	0,092
NZ	0,22	0	0	0	1,0	0,22

Teraz poznáme koeficienty priamych nákladov jednotlivých zdrojov. Keďže nákladové položky majú rôznu váhu, koeficient celkových priamych nákladov (kCPN) vypočítame ako vážený priemer čiastkových koeficientov. Ako váhu použijeme podiel jednotlivých zdrojov na celkových zdrojoch:

	Váha	PNI	Váha x PNI
NTV	0,4	0,1034	0,04136
TV	0,45	0,1567	0,07052
VK	0,08	0,171	0,01368
IZ	0,06	0,092	0,00552
NZ	0,01	0,22	0,0022
kCPN			0,13328

Celkové priame náklady na obstaranie zdrojov dosahujú v tomto prípade 13,33 %. Ide o pomerne vysokú úroveň nákladovosti, ktorá je ovplyvnená hlavne konkurenciou na trhu primárnych depozitov a monopolným postave-

ním sporiteľne na primárnom aj sekundárnom trhu depozitov.

Čo sa týka vlastného kapitálu, na jednej strane sú pomerne vysoké náklady na jeho obstaranie, na druhej strane sa však od jeho výšky odvíja rizikovosť. Nižšie riziko pri dostatočnej výške kapitálu umožňuje banke ziskať na trhu zdroje za nižšiu cenu.

Pri analýze položky náklady za služby zistíme, že ide hlavne o náklady na prevádzku a prenájom priestorov a zariadení, mzdové náklady a pod. Ich podiel na celkových nákladoch by sa nemal zvyšovať, pokiaľ sa výraznejšie nemení štruktúra bankových operácií.

Citlivosť jednotlivých druhov pasív na úrokovú sadzbu je rozdielna. K tejto problematike sa vrátíme v časti výnosovosť, keď sa budeme zaoberať vzájomným vzťahom aktív a pasív, citlivých na úrokovú sadzbu.

VÝNOSOVOSŤ

Rozhodujúci podiel na výnosoch banky majú úroky z úverov, úroky zo štátnych cenných papierov, dividendy z investícií do cenných papierov a úroky z vkladov v iných peňažných ústavoch. Nepodstatná časť výnosov má inú podobu.

Časť aktív je nevýnosová, patria sem hlavne hotovosti, ktoré musí mať banka v pokladniciach na zabezpečenie hotovostného platobného styku a povinné minimálne rezervy, uložené v centrálnej banke.

Podobné prepočty ako v nákladovej časti možno urobiť aj pre výnosovú časť. Vychádzať budeme z parametrov porovnateľných s predchádzajúcou časťou. Štruktúra aktív bude takáto:

Položka	Suma v mil. Sk	Úrokový výnos	Iný výnos	Výnos spolu
Hotovosť	800	0	0,002	0,002
PMR	500	0	0	0
Úvery	5 500	0,195	0,015	0,21
ŠCP	1 400	0,130	0	0,13
Iné CP	600	0,17	0,013	0,183
Vklady	1 200	0,165	0	0,165

Prepočet váženého priemeru nám umožní kvantifikovať koeficient celkových výnosov (kCV):

	Váha	Váha x výnosy spolu
Hotovosť	0,08	0,00016
PMR	0,05	0
Úvery	0,55	0,1155
ŠCP	0,14	0,0182
Iné CP	0,06	0,01098
Vklady	0,12	0,0198
kCV		0,16464

Celková výnosovosť dosiahla 16,464 %.

HODNOTENIE ZISKOVOSTI

Ziskovosť sa hodnotí podľa rôznych kritérií. Ako prvé možno uviesť ziskovú maržu, ktorá vyplýva priamo z predchádzajúcich výpočtov. Zisková marža je rozdiel medzi koeficientom priamych celkových nákladov a koeficientom celkových výnosov:

$$\text{Zisková marža} = \text{KCV} - \text{KCPN} = 0,16464 - 0,13328 = 0,03136$$

Na ziskovú maržu vplýva aj saldo nepriamych výnosov a nepriamych nákladov, ide však v podstate o zanedbateľný vplyv. Rozhodujúci je však vplyv aktív a pasív, citlivých na úrokovú sadzbu. V našich podmienkach robia banky s pomerne veľkým rozsahom hotovosti, čo im znižuje podiel výnosových aktív na celkových aktívach a negatívne vplýva na čistú úrokovú maržu. Nevýhodná je aj štruktúra zdrojov, podiel neterminovaných zdrojov na celkových zdrojoch je príliš vysoký, čo bankám neumožňuje rozvíjať dlhodobé aktivity, výhodnejšie z hľadiska výnosovosti.

Spomenúť treba aj úroveň PMR, ktorá je vzhľadom na štruktúru pasív a vysokú úroveň rizikovosti v našom bankovom prostredí vyššia ako v ekonomikách s vyššou mierou rovnovážnosti, čo sa tiež odráža v poklese čistej úrokovej marže.

Čistá úroková marža, meraná ako podiel čistých úrokových príjmov k výnosovým aktívam, dosahuje v ilustratívnom príklade 3,6 %, čo je 0,9 % pod hranicou odporúčanou v odbornej literatúre.

Zisk sa často používa ako významný komponent hodnotenia úspešnosti podnikania. Okrem už uvedených ukazovateľov ROA a ROE je pomerne frekvencovaný ukazovateľ TIC (Times Interest Coverage), ktorý má takúto štruktúru:

$$\text{TIC} = \frac{\text{čistý zisk pred zdanením} + \text{úroky}}{\text{úroky}}$$

a ziskovosť obvyčajnej akcie, ktorá sa vypočíta zo vzťahu:

$$\frac{\text{čistý zisk} - \text{dividendy privilegovaných akcií}}{\text{počet obvyčajných akcií}}$$

Tvorba dostatočného zisku je pre banku nevyhnutná. Zisk plní viacero dôležitých funkcií:

- je zdrojom rozširovania kapitálu,
- zabezpečuje tvorbu rezerv,
- slúži na stimuláciu manažmentu banky,
- je kritériom investovania pre nových akcionárov,
- je zdrojom skvalitňovania úrovne služieb klientele banky,
- je jedným z indikátorov zdravého a bezpečného podnikateľského prostredia.

Na záver tejto časti uvádzame niekoľko odporúčaní,

ktoré by mali charakterizovať prosperujúcu banku v ekonomicky rovnovážnom systéme:

- silná výnosová schopnosť, ktorá znamená, že výnosové aktíva by mali tvoriť viac ako 90 % všetkých aktív banky,
- ziskovosť charakterizovaná ukazovateľom čistej úrokovej marže by mala byť vyššia ako 4,5 %,
- dobrá kvalita úverového portfólia - nedobytné úvery by nemali presiahnuť 2 % celkových aktív,
- silná kapitálová pozícia, pri ktorej by mal byť pomer kapitálu k aktívam vyšší ako 8 % a pomer kapitálu k úverom vyšší ako 15 %,
- návratnosť akciového kapitálu by mala byť najmenej 15 %,
- vnútorné generovanie kapitálu - ročný percentuálny nárast vlastného kapitálu by mal byť bez využitia vonkajších zdrojov najmenej 10 %.

V našich podmienkach komerčné banky tieto ukazovatele nie vždy dosahujú, postupné približovanie sa k nim môže slúžiť ako indikátor stabilizácie nášho ekonomického prostredia.

ŠTRUKTÚRA BILANCIE BANKY A ZISK

Manažment bilancie banky (manažment aktív a pasív) je dôležitou súčasťou riadenia banky z hľadiska potreby dosiahnuť úspešný podnikateľský výsledok. Ide o rozsiahlu oblasť bankovníctva, preto nie je možné v tomto príspevku vyčerpávajúco uviesť jej podstatu. Sústredíme sa iba na niektoré vybrané otázky, ktoré majú priamu nadväznosť na doteraz preberanú problematiku.

Úroková citlivosť aktív a pasív

Citlivosť aktív a pasív na zmeny úrokových sadzieb určuje možnosť banky prispôbiť sa zmene, zmeniť štruktúru aktív alebo pasív tak, aby sa minimalizoval negatívny dopad zmeny úrokových sadzieb, prípadne aby došlo ku konjunkturálnemu využitiu pozitívnych zmien.

Môžu nastať dve modelové situácie:

1. Pasíva citlivé na zmeny úrokových sadzieb sú vyššie ako citlivé aktíva:

Aktíva	v %	Pasíva	v %
Citlivé na zmeny	40	Citlivé na zmeny	60
Fixné	60	Fixné	40

V takomto prípade rast úrokových sadzieb má negatívny vplyv na zisk banky, pretože zdraženie zdrojov, ktoré sa týka pasív citlivých na zmeny bude vyššie ako výnosy, ktoré banka dosiahne rastom úrokov z citlivých aktív. Takáto štruktúra je však výhodná v prípade očakávaného poklesu úrokových sadzieb.

Ak sa banke s bilančnou sumou 10 mld. Sk pri uvedenej štruktúre aktív zvýšia úrokové sadzby napr. 2 %, zvýšenie

nákladov na strane pasív bude 0,12 mld. Sk (6 mld. x 0,02). Rast výnosov na strane aktív však bude len 0,08 mld. Sk. Pri takejto štruktúre bilancie bude mať banka v dôsledku rastu úrokových sadzieb stratu vo výške 0,08 - 0,12 = -0,04 mld. Sk. Pri poklese úrokových sadzieb o 2 % bude mať banka zisk, pretože pokles nákladov bude o 0,04 mld. Sk väčší ako pokles výnosov.

2. Aktíva citlivé na zmeny úrokových sadzieb sú vyššie ako citlivé pasíva. V takomto prípade nastane opačná situácia:

Aktíva	v %	Pasíva	v %
Citlivé na zmeny	60	Citlivé na zmeny	40
Fixné	40	Fixné	60

Pre banku je výhodnejší rast úrokových sadzieb ako ich pokles. Preto je dôležité, aby si komerčná banka vyhotovovala konjunkturálne štúdie vývoja úrokových sadzieb a v súlade s očakávaným vývojom menila štruktúru aktív a pasív tak, aby zmeny mali priaznivý dopad na jej zisk.

Možno teda konštatovať, že pomer aktív citlivých na zmeny úrokovej sadzby k pasívam citlivým na zmeny úrokovej sadzby môže slúžiť ako ukazovateľ rizika poklesu zisku:

- ak je pomer = 1, ide o nulové riziko, ale aj o nulovú šancu,
- ak je pomer < 1, ide o negatívnu citlivosť sadzby, citlivosť pasív (prvý príklad),
- ak je pomer > 1, ide o pozitívnu citlivosť, citlivosť aktív (druhý príklad).

Charakteristika citlivosti pasív ako negatívnej citlivosti vyplýva aj z toho, že manažment pasív je zložitejší, často je vplyv trhu silnejší ako možnosti banky. Naopak, pri aktívnych operáciách môže banka ľahšie meniť štruktúru.

Sledujú sa tiež ďalšie dva ukazovatele:

$$\text{Pomer schodku k aktívam} = \frac{\text{citlivé aktíva} - \text{citlivé pasíva}}{\text{suma aktív}}$$

$$\text{Pomer schodku ku kapitálu} = \frac{\text{citlivé aktíva} - \text{citlivé pasíva}}{\text{kapitál}}$$

Prvý ukazovateľ by v zásade nemal byť väčší ako +/- 10 %, druhý by sa mal pohybovať v rozmedzí +/- 120 %.

Z nasledujúceho grafu vidno optimálnu štruktúru bilancie vo väzbe na vývoj úrokových sadzieb:

Vzťah štruktúry bilancie k vývoju úrokových sadzieb

a - fixné sadzby
b - premenlivé sadzby

MAXIMALIZÁCIA ZISKU

Pretože zisk je rozdielom medzi výnosmi a nákladmi, jeho zvyšovanie možno dosiahnuť tak zvýšením výnosov, ako aj znížením nákladov. Výnosy možno zvyšovať hlavne týmito spôsobmi:

- zvyšovaním objemu aktív, najmä zvyšovaním výšky poskytovaných úverov v prípade, že banka je nadkapitalizovaná. Priestor pre rast úverov možno vytvoriť aj navyšovaním kapitálu. Problémom však zostáva situácia na trhu zdrojov. V prípade prevahy dopytu po zdrojoch nad ich ponukou, resp. ak objem zdrojov klesá, ťažko možno túto stratégiu úspešne využiť. Brániť využitiu takejto stratégie môže aj politika centrálnej banky určením úverových limitov komerčným bankám,

- zmenou štruktúry aktív v prospech výnosovejších aktív, poskytovaním úverov s vyššími úrokovými sadzbami, hlavne dlhodobých, na čo je však potrebná príslušná zmena štruktúry zdrojov,

- zvyšovaním obrátovosti úverov, čo však závisí od schopnosti klientov splácať úvery. Z tohto hľadiska sa za výhodnejšie pokladá poskytnutie viacerých menších úverov rôznym klientom, ako poskytnutie veľkého úveru jednému klientovi. Riziko nesplatenia sa tak znižuje,

- zvyšovaním úrokových sadzieb z úverov, čo je pri súčasnej úrovni úrokových sadzieb ťažko realizovateľná stratégia. Vzhľadom na pomerne priaznivý vývoj kľúčových ukazovateľov ekonomiky sa dá očakávať skôr pokles úrovne úrokových sadzieb,

- orientáciou na výnosné neúverové bankové služby, resp. obchody, napr. devízové obchody,

- maximalizáciou výnosov z investícií do cenných papierov, čo naráža na nízku rozvinutosť kapitálového trhu v SR.

Čo sa týka minimalizácie nákladov, možno využiť:

- minimalizáciu úrokov z bankových depozitov, táto stratégia však môže znížiť schopnosť konkurencie banky na primárnom trhu zdrojov, čo môže viesť k nežiaducemu poklesu zdrojov a zníženiu úverovej kapacity banky,
- minimalizáciu nákladov na bankovú činnosť zefektívnením práce v banke. Ide napríklad o substitúciu pracovnej sily výpočtovou technikou. Úroveň nášho bankovníctva však v súčasnosti ešte stále vyžaduje nárast zamestnanosti v bankovom sektore a investície do rastu kvalifikovanosti pracovníkov bánk. Z krátkodobého pohľadu ide o negatívne dopady na zisk banky. Z dlhodobého pohľadu, ktorý by mal pri posudzovaní stratégie ziskovosti prevažovať, však ide o proziskové náklady, ktoré zvyšujú schopnosť konkurencie banky v budúcnosti a prejavia sa v raste zisku neskôr. Šetrenie na týchto nákladoch by naopak mohlo v budúcnosti viesť k poklesu schopnosti banky poskytovať dostatočne kvalitné služby klientele a mohlo by následne viesť k strate klientely a teda aj zisku, ktorý prináša. Náklady spojené s administratívou nie sú však vždy adekvátne, v tejto oblasti sú rezervy, ktoré by mohli umožniť zvýšenie zisku.

Proziskové stratégie sa väčšinou uplatňujú v kombinácii viacerých opatrení tak na strane výnosov, ako aj na strane nákladov. Zisk je hlavným motívom bankového podnikania v trhovej ekonomike. Úspešnosť banky však nezávisí od absolútnej výšky zisku, ale od schopnosti dlhodobo dosahovať primerané zisky vo vzťahu k aktívam. Za optimálny sa považuje pomer v rozmedzí od 0,5 do 1 % (zisk/suma aktív).

Literatúra:

1. Gitman: Principles of Managerial Finance, Harper Collins 1988.
2. Hein: Einführung in die Bankbetriebslehre, Verlag Vahlen 1981.
3. Klein: Dictionary of Banking, Pitman 1992.
4. Kolektív: Bankové operácie, ES EU 1993.
5. Lipsey, Steiner, Purvis: Macroeconomics, Harper and Row 1988.
6. Makúch: Komerčné bankovníctvo v podmienkach prechodu na tržové hospodárstvo, ÚÚNV 1990.
7. Mishkin: The Economics of Money, Banking and Financial Markets, Harper Collins 1992.
8. Polidar: Management úverových obchodů bank, Economia 1991.
9. Reed: Commercial Banking, Prentice Hall 1989.
10. Revenda: Banky a měnová politika, Nad zlato 1991.
11. Revenda: Bankovní regulace a dohled, Nad zlato 1993.
12. Rose: Commercial bank management, Irwin 1991.
13. Simonson: Asset/Liability Management I., IBV 1994.
14. Vestník NBS č. 3/1994.
15. Štatistické informácie NBS, Slovenská republika jún 1994.

Moderný spôsob financovania investícií

V. Válek, J. Bača

Praha, Management Press 1994,
120 s., 123 Sk.

Zmeny vo výrobe vo vyspelých krajinách vedú všeobecne k týmto záverom:

- motivácia investovania sa mení a hlavným cieľom investičnej politiky je nielen zvýšenie objemu výroby, ale predovšetkým zvýšenie účinnosti využívania výrobných faktorov, a tým i nárast produktivity práce,
- proces intenzívneho rozvoja národných ekonomik vyžaduje zavádzanie kvalitatívne nových metód do procesu rozširovania reprodukcie tak, aby sa vytvorili podmienky na zavedenie poznatkov vedy, techniky, a tým i nových technológií do výroby a zabezpečilo sa stále zdokonaľovanie a inovovanie,
- z hľadiska zaistenia potrebnej dynamiky v rozvoji národných ekonomik treba urýchľovať také štrukturálne zmeny, ktoré môžu pozitívne ovplyvniť efektívnosť celkového ekonomického vývoja.

Na toto je potrebný moderný spôsob financovania, ktorým je práve leasing. V. Válek a J. Bača vo svojej knihe uvádzajú, že: "pri finančnom leasingu si užívateľ volí druh a typ zariadenia, dodávateľa a zvláštne požadované vlastnosti, zjednáva s dodávateľom podmienky záruky, údržby, dodávky a inštalácie a v neposlednej rade kúpnu cenu daného predmetu".

Naši autori rozlišujú leasing:

- bez nároku na kúpu alebo obnovu,
- s nárokom na kúpu,
- s úhradou nájmu vopred a s požiadavkou kúpy,
- s počiatočnou splátkou a s nárokom na kúpu,
- s nárokom na odkúpenie za vyššiu ako zostatkovú hodnotu,
- s úhradou nájmu vopred a odkupujúcou cenou vyššou ako zostatková hodnota,
- s delbou zostatkovej hodnoty,
- s postupne rastúcim nájomom,
- so záručným depozitom a odkupujúcou cenou vyššou ako zostatková hodnota.

Operačný leasing autori rozlišujú na:

- krátkodobý prenájom,
- počítačový leasing.

Pri niektorých leasingových operáciách požadujú leasingové spoločnosti bankové záruky (garancie), ktoré majú znížiť riziko podnikania. Ide predovšetkým o taký investičný tovar, ktorý má špecifický alebo jednoúčelový charakter, takže v prípade insolventnosti nájomcu by bolo veľmi ťažké nájsť ďalšieho zákazníka.

Podnik riadený zákazníkom

R. C. Whiteley,

Praha, Victoria Publishing 1994,
231 s., 498 Sk.

R. C. Whiteley svojimi výskumami zistil, že firmy, ktoré dodávajú to, čo si žiada zákazník, sa líšia od ostatných rôznymi, ale pochopiteľnými spôsobmi. Najzákladnejší je ten, že nedodávajú kvalitu podľa vlastných predstáv, ale takú, akú požaduje zákazník. Kvalita, ktorú prinášajú, má dve dimenzie - kvalitu výrobkov a kvalitu služieb - každá z nich vyžaduje inú zručnosť a inú stratégiu. Rozdiely medzi týmito dvoma dimenziami vysvetľujú veľkú časť otázok, prečo toľko kampaní za „kvalitu“ a „najlepšie služby zákazníkom“ prinášajú rozpačité výsledky. Poskytovanie jednej bez druhej vždy zlyháva.

Výskum chovania sa ľudí v podnikoch riadených zákazníkom ukázal, že najschopnejší podnikatelia si v posledných desiatich rokoch vytvorili pôsobivé spoľahlivé praktiky a techniky, čím sa kvalita výrobkov i služieb stáva pre nich dosiahnuteľnou. Tieto metódy zahŕňajú tak vysoko disciplinované metódy riešenia problémov v pravý čas, ako aj jemnejšie, avšak nemenej dôležité metódy dobrého vedenia. Väčšina autorov sa zameriava buď len na kvalitu výrobkov, alebo len na kvalitu služieb.

Výskum autora, ktorého vám odporúčame ukázať, že nemožno dosiahnuť želaný úspech v konkurenčnom boji, kým neprepojíme kvalitu výrobkov s kvalitou služieb a kým nebudeme využívať vysoko disciplinované nástroje na riešenie problémov i techniky dobrého vedenia.

Všetky kroky, ktoré dnešní podnikatelia musia uskutočniť, aby vytvorili podnik riadený zákazníkom, možno zhrnúť do siedmich príkazní - skutočných základov dnešného podnikateľského úspechu. Táto kniha jednoduchou a prístupnou formou napovie čitateľovi, ako sa riadiť každým z nich:

- Vytvorte si predstavu, ako si udržať zákazníka.
- Počúvajte zákazníka.
- Učte sa od víťazov.
- Ponechajte voľnú ruku svojim najlepším zamestnancom.
- Odstráňte bariéry tým činnostiam, ktoré víťazia u zákazníkov.
- Merajte, merajte, merajte.
- Premete slová na činy.

Súčasný výskum preukázal, že týchto sedem bodov tvorí základnú úspešnej firmy, napriek tomu sa im na školách venuje len malá pozornosť. V knihe nájdete aj „súbor nástrojov“ s návodom, ako si vytvoriť jasnú predstavu o podniku riadenom zákazníkom, špeciálne nástroje na riešenie problémov, ktoré často bránia firmám v poskytovaní dobrých služieb zákazníkom a zároveň aj návod, ako vybrať najvhodnejšie nástroje na vyriešenie vlastných problémov.

Spracovala: PhDr. Milica Lesáková

BELGICKÉ BANKOVNÍCTVO

Bankový systém v Belgicku pozostáva z bánk („deposit banks“), sporiteľní („saving banks“), verejných úverových inštitúcií a úverových hypotekárnych inštitúcií. Celý bankový systém dotvára centrálna banka - Belgická národná banka. Banky, sporiteľne a verejné úverové inštitúcie sú ťažiskom celého systému. Na to, aby sme pochopili ich význam, je potrebný „kus histórie“.

Banky v Belgicku boli do začiatku 30. rokov univerzálne. V praxi to znamenalo, že banky mohli finančné prostriedky, ktoré im boli zverené formou vkladov, použiť okrem bežného poskytovania úverov na to, aby nadobudli majetkové účasti s podstatným, resp. rozhodujúcim vplyvom v nebankových spoločnostiach. Takýmto spôsobom sa ziskovosť bánk stala postupne viac-menej závislou na ziskovosti podnikov. Zákonite sa potom v období hospodárskej recesie bankroty spoločností premietli do výsledkov hospodárenia bánk. V mnohých prípadoch ku koncu dvadsiatych a začiatkom tridsiatych rokov nebolo možné v Belgicku zabrániť ani bankrotom bánk so všetkými negatívnymi dôsledkami pre hospodárstvo ako celok. Jeden z najzávažnejších dôsledkov je, samozrejme, strata dôvery vkladateľov a snaha obchádzať banky a sporiteľne investíciami napr. do zlata, šperkov, umeleckých diel atď.

V snahe zabrániť opakovaniu takejto situácie v bankovom systéme, príslušné belgické inštitúcie vypracovali opatrenia vedúce k rozdeleniu bánk. Hlavnou činnosťou bánk bolo vyberať vklady a poskytovať úvery. Holdingové spoločnosti sa zameriavali na investície do spoločností. V priebehu 30. rokov sa táto striktná regulácia uvoľnila v tom smere, že banky majú povolené majetkové účasti v iných úverových inštitúciách, resp. v spoločnostiach, ktorých hlavnou činnosťou je podpora rozvoja bankového sektora alebo služieb zlepšeniu poskytovaných bankových služieb. Je povolený aj nákup bondov vydávaných podnikmi a majetková účasť v poisťovacích spoločnos-

tiach. Avšak za predpokladu, že takéto prípady posúdi a udelí súhlas inštitúcia poverená dohľadom nad bankovou sférou. A tou je v Belgicku Commission Bancaire et Financière (nie je súčasťou belgickej centrálnej banky).

Krátko sa zastavíme pri jednotlivých úverových inštitúciách, ktoré majú rozhodujúci podiel na belgickom bankovom sektore.

Banky predstavujú asi 2/3 podiel v sektore. Ich počet je stabilný - trend posledných rokov je, že za rok začnú činnosť v Belgicku asi 3 banky a približne 2 ukončia svoju činnosť. Takmer 2/3 bánk pôsobiacich v Belgicku sú zahraničné banky. Zaujímavý je fakt, že viac než polovica z nich je etablovaná ako pobočka zahraničnej banky, pričom Japonsko a Francúzsko majú v Belgicku otvorených 6 pobočiek svojich komerčných bánk. Banky majú rozhodujúci podiel aj podľa úhrnu bilančnej sumy. Údaj za rok 1991 predstavuje takmer 65 % podiel, nasledujúcich 23 % dosiahla skupina verejných úverových inštitúcií. Sporiteľne sa podieľajú asi 11 % a zvyšok tvoria úverové a hypotekárne inštitúcie. Ak vezmeme do úvahy iné hľadisko, vklady v BEF a v zahraničných menách od nebankových subjektov, tak podiel bánk dosahuje v tom istom roku takmer 50 %, nasledujú verejné úverové inštitúcie s takmer 40 % a zvyšok predstavuje podiel sporiteľní.

Pokiaľ ide o úvery poskytnuté belgickým fyzickým a právnickým osobám, v roku 1991 mali najväčší podiel - vyše 50 % - banky, asi 34 % verejné úverové inštitúcie a vyše 15 % úverov poskytli sporiteľne.

Sporiteľne sa zameriavajú na sústreďovanie úspor od obyvateľstva vo forme rôznych druhov úsporných vkladov, vkladových knížiek atď. a na poskytovanie dlhodobých úverov a hypoték obyvateľstvu, resp. na investovanie do vládnych cenných papierov.

Verejné úverové inštitúcie vznikli z iniciatívy verejného sektora a každá z nich je zameraná na špecializovanú činnosť. V súčasnosti je ich 6. Napríklad na

financovanie obecných úradov, poskytovanie zvýhodnených spotrebiteľských úverov, poskytovanie dlhodobých úverov priemyselným podnikom, poskytovanie úverov poľnohospodárskemu sektoru, poskytovanie úverov malým a stredným podnikateľom.

Úverové hypotekárne spoločnosti sú podľa úhrnu bilančných súm najmenejšie úverové inštitúcie, ktoré, čo sa týka zdrojovej základne, fungujú na podobnom princípe ako sporiteľne. Alokácia zdrojov smeruje predovšetkým do poskytovania spotrebiteľských a hypotekárnych úverov (pozri tabuľku č. 1).

Reprezentácie zahraničných bánk

Za súčasť bankového sektora sa považujú aj reprezentácie zahraničných bánk, aj keď, podobne ako u nás, nemôžu vykonávať obchodné činnosti. Počet reprezentácií je v Belgicku nezvyčajne vysoký (až 42). Príčina tkvie jednak v tom, že Brusel je hlavným mestom Európskej únie a jednak vo výhodnej zemepisnej polohe hlavného mesta Belgického kráľovstva. Ľahká dostupnosť ďalších európskych centier bankovníctva a finančníctva (Londýn, Frankfurt, Amsterdam, Paríž) viedla napr. k mimoriadnemu zastúpeniu japonských bánk na belgickom bankovom trhu - okrem už spomínaných 6 pobočiek pôsobí v Belgicku 15 dcérskych spoločností s centrálnymi v Japonsku (z celkového počtu 34 zahraničných bánk etablovaných ako dcérske spoločnosti). Tabuľka č. 2 dáva prehľad o počte belgických bánk a reprezentácií (údaje z r. 1993).

Tabuľka č. 1

Rok	1975	1980	1985	1990	1991	1992	1993/1
Banky	84	83	84	87	91	93	94
Sporiteľne	32	31	29	28	28	28	28
Verejné úverové inštitúcie	6	6	6	6	6	6	6
Úverové a hypotekárne spoločnosti	33	25	16	10	8	8	8
Súhrn	155	145	135	131	133	135	136

Tabuľka č. 2

Spolu	Belgické banky	Zahraničné banky			Reprezentácie
		Spolu	Dcérske spoločnosti	Pobočky	
94	21	73	34	39	42

Prehľad zahraničných bánk podľa krajiny pôvodu:

Japonsko	21	15	6
Francúzsko	14	8	6
Španielsko	6	2	4
U S A	5	1	4
Holandsko	5	3	2
Nemecko	4	1	3
Veľká Británia	2		2
India	2		2
Taliansko	4	1	3
Luxembursko	2	1	1
Brazília	1		1
Libanon	1	1	
Maroko	1		2
Pakistan	1		1
Portugalsko	1		1
Tchajwan	1		1
Ostatné	1	1	
Celkom	73	34	39

Trendy, ktoré sa v súčasnosti presadzujú v belgickom bankovom sektore sú v podstate tie, ktoré prevládajú aj v iných vyspelých trhovách ekonomikách s rozvinutým bankovým sektorom, veľakrát odborníkmi charakterizovaným ako „overbanked“ (to znamená, že počet bánk je neprimerane vysoký).

1. Dešpecializácia - tento trend začal v 70. rokoch, urýchlil sa zavedením príslušných právnych noriem v r. 1975. Výsledkom pôsobenia je fakt, že v súčasnosti sa takmer stiera rozdiel medzi bankami, sporiteľňami a úverovými inštitúciami. Najnovším procesom dešpecializácie je zlúčenie bankových poisťovacích činností do tzv. „bankasurance“ (bankové inštitúcie ponúkajú svojim klientom aj poisťovacie služby).

2. Deregulácia je trendom, ktorého začiatky sú zrejme až v neskoršom období (80. roky). Pokiaľ ide o dereguláciu prístupu na belgický bankový trh, bolo nevyhnutné postupne zohľadniť pravidlá

Európskych spoločenstiev. V súlade s nimi (2. európska banková direktíva) každá úverová inštitúcia, ktorá nadobudla povolenie pôsobiť ako banka v jednom z členských štátov ES (v súčasnosti EÚ), môže začať a rozvíjať svoju činnosť v ktoromkoľvek inom členskom štáte EÚ bez predtým bežného licenčného postupu v krajine pôsobenia. Ak berieme do úvahy dereguláciu vo vnútri belgického bankového systému, táto má právny základ v zákone z r. 1991, ktorý stanovuje základné podmienky pre činnosť bánk a v podstate tým ruší rozdielne právne postupy pre banky, sporiteľne a verejné úverové inštitúcie.

3. Prechod od sprostredkovaného financovania (cez bankový systém) k priamemu je v Belgicku v počiatkovej fáze. V podstate sa týka veľkých spoločností. Tento trend našiel podporu aj v legislatívnej oblasti - zákon z r. 1991 vytvoril právny rámec pre rozvoj trhu s komerčnými cennými papiermi (prevoditeľné krátkodobé cenné papiere vydávané nebankovými inštitúciami a napr. obecnými úradmi), ako aj pre rozvoj trhu s depozitnými certifikátmi (prevoditeľné cenné papiere vydávané bankami). Tento trend má, samozrejme, priamy dopad na ziskovosť bánk a viedol k tomu, že v súčasnosti všetky banky vyžadujú za svoje ponúkané produkty a služby poplatky (dovtedy boli mnohé služby bez poplatkov). V r. 1991 Ministerstvo pre ekonomické záležitosti vypracovalo systém taríf pre oblasti dlhových transakcií (napr. platby šekom, platby prostredníctvom POS - point of sale atď.). Banky poskytujúce takéto služby môžu využívať uvedený systém taríf.

Čo uvádza štatistika

Celkový počet bankových miest v Belgicku podľa údajov z roku 1991 je 5910. Keď vezmeme do úvahy počet obyvateľov, vychádza 60 bankových miest na 10 000 obyvateľov. Bankový sektor v Belgicku zamestnáva 52 487 ľudí. Počet účtov vedených v bankách dosiahol 9 963 000 (údaj za r. 1990). V tom istom roku bolo v Belgicku k dispozícii 831 ATM a 21 238 POS (ATM - automatic teller machine, POS - point of sale). Dva ukazovatele ROA a ROE za belgické banky vcelku, ktoré hovoria o kvalite podnikania belgických bánk, boli v roku 1991 nasledovné: ROA = 0,25 % (ROA = return on assets - návratnosť aktív) ROE = 10,60 % (ROE = return on equity - návratnosť kmeňového imania).

Ing. Izabela Fendeková

SVÄTOPLUK

NA PAMÄTNEJ ZLATEJ MINCI

Národná banka Slovenska vydáva v tomto roku pamätnú zlatú mincu s nominálnou hodnotou 5000 Sk. Pri výbere námetu siahla do histórie, k najstarším koreňom nášho národa.

Veľkomoravský panovník Svätopluk I. patrí medzi významné zjavy našej najstaršej histórie. Dátum a miesto jeho narodenia nie sú presne známe, historici však predpokladajú, že sa narodil okolo roku 830. Pochádzal z Mojmirovskej dynastie. Vzdelanie získal na latinských školách. Všeobecne sa tituluje knieža, hoci podľa niektorých historikov bol Svätopluk kráľom. Ako sídelné knieža nepochybne pripojil k svojmu územiu niektoré oblasti na juhu a východe. V panovaní si počínal nezávisle, uzavrel mier s Franskou ríšou a neskôr odovzdal svoju krajinu do ochrany rímskej kúrie, čím dosiahol úplnú nezávislosť od Franskej ríše.

Veľkomoravská ríša počas panovania Svätopluka dosiahla vrchol. Z územia Slovenska sú písomne doložené tri lokality - Nitra, Devín a Bratislava. Z obdobia života Svätopluka sú známe aj mená ďalších veľkomoravských panovníkov: Rastislava (sídlil na Morave) a Kocefa (sídlil v Panónii - Blatnohrad). Všetci traja mali záujem o získanie takých učencov, ktorí by učili ľud jazykom

domáceho obyvateľstva. Tieto požiadavky v plnej miere splnila misia Cyrila a Metoda, ktorá v roku 863 prišla na Veľkú Moravu. Svätopluk mal veľký podiel na tom, že Metod bol vysvätený za arcibiskupa Veľkej Moravy.

Svätopluk zomrel v roku 894. Podľa mnohých historikov zomrel v Nitre a bol pochovaný na Zobore. Po Svätoplukovej smrti sa vlády ujal jeho najstarší syn Mojmir II.

Svätopluk inšpiroval nielen historikov, ale aj literátov, hudobníkov a výtvarníkov. Národná banka Slovenska vypísala pri príležitosti 1100. výročia úmrtia Svätopluka verejnú anonymnú súťaž na umelecký návrh

pamätnej zlatej mince s nominálnou hodnotou 5000 Sk. V určenom termíne uzávierky súťaže 15. apríla 1994 bolo na emisný odbor NBS doručených 14 súťažných návrhov. Vzhľadom na potrebu myšlienkového a výtvarného dotvorenia predložených návrhov, komisia pre posudzovanie návrhov na slovenské mince neocenila ani jeden návrh. Verejným hlasovaním vybrala 7 návrhov, ktoré postúpili do II. a III. kola súťaže a ktoré boli diferencovane odmenené. Avšak ani jeden z nich nebol vhodný na realizáciu. Autori návrhov, ktoré postúpili do II. a III. kola, boli vyzvaní k účasti v užšej súťaži s termínom odovzdania návrhov do 3. júna 1994.

Komisia na svojom zasadnutí za prítomnosti odborných poradcov z Historického ústavu SAV, Archeologického ústavu SAV a Heraldickej komisie MV SR pozorne posúdila výstižnosť ideových návrhov, ako aj výtvarné riešenie oboch strán mince. Po obsiahlej diskusii rozhodla udeliť I. cenu návrhu akad. sochára Vojtecha Pohanku, II. cenu neudelila III. cenu udeliť trom autorom - akad. sochárovi prof. Jánovi Kulichovi, akad. sochárke Ludmíle Cvengrošovej a sochárovi Štefanovi Novotnému.

Autor víťazného návrhu podľa rozhodujúceho počtu členov komisie

1. cena

autor akad. sochár Vojtech Pohanka
realizovaný návrh

3. cena

autor akad. sochár prof. Ján Kulich

3. cena

autor akad. sochárka Ľudmila
Cvengrošová

3. cena

autor Štefan Novotný

presvedčivým spôsobom prehodnotil historicko - symbolický odkaz panovníka veľkomoravskej ríše Svätopluka. Preto jeho návrh komisia odporučila na realizáciu.

Pre rovnocenné ocenenie návrhov akad. sochára prof. Jána Kulicha, akad. sochárky Ľudmily Cvengrošovej a sochára Štefana Novotného sa komisia rozhodla preto, že svojím myšlienkovým posolstvom a výtvarnými kvalitami rezonujú rovnocenne.

V mincovom poli reverzu víťaznej mince je imaginárny portrét Svätopluka z profilu a charakteristický po-

hľad na strážnu vežu symbolizujúcu devínsky hrad v jej súčasnej podobe. Ďalšou, nie zanedbateľnou časťou kompozície je evokácia kráľovskej koruny štruktúrnymi prvkami, ktoré sú dôležitou súčasťou celého kompozičného zoskupenia a vo výslednom myšlienkovom posolstve vyjadrujú dominujúce tendencie tých čias - organizovanie, spájanie a zjednocovanie. Celkovú kompozíciu dotvára kruhový nápis „SVÄTOPLUK“ a letopočet jeho úmrtia „894“ s rokom výročia „1994“. V kompozícii averzu autor umiestnil štátny znak v centrálnej

časti mincového poľa, nominálnu hodnotu „5000 Sk“, letopočet razby „1994“ a názov „SLOVENSKÁ REPUBLIKA“.

Minca s priemerom 24 mm a hmotnosťou 7 gramov je razená zo zlata s rýdzosťou 900/1000. Vyrázila ju Štátna mincovňa Kremnica v počte 5000 kusov, všetko vo vyhotovení „PROOF“. Minca bude vydaná na prelome novembra a decembra tohto roku.

RNDr. Gabriel Schlosser
Foto: Ing. Štefan Fröhlich

Z VEDENIA NBS

■ 28. rokovanie direktória NBS (25. augusta 1994) prerokovalo Správu o menovom vývoji Slovenskej republiky za I. polrok 1994. Okrem iného sa v nej konštatuje, že polročná miera inflácie dosiahla 4,1 %, z toho v posledných 5-tich mesiacoch vzrástla len o 2,8 %. Celkové devízové rezervy NBS v I. polroku vzrástli o 239,7 mil. USD a ku koncu júna dosiahli sumu 716,5 mil. USD (bez zlata). Hrubý vonkajší dlh v SR zostal v priebehu I. polroka v podstate nezmenený na úrovni 3,6 mld. USD. Bežný účet platobnej bilancie SR za obdobie január až máj t. r. dosiahol aktívne saldo 2,8 mld. Sk.

■ Na programe 29. rokovania direktória NBS, ktoré sa uskutočnilo 8. 9. 1994 bolo plnenie dlhovej služby NBS a SR za II. štvrťrok 1994 a informácie o výsledkoch rokovania s predstaviteľmi G-24 v Bratislave.

■ Najdôležitejším bodom 30. rokovania direktória NBS konaného 16. 9. 1994 bola Situačná správa o menovom vývoji SR za júl 1994, ktorú predkladal riaditeľ menového odboru NBS RNDr. Ing. Štefan Adamec, CSc. V správe sa okrem iného uvádza, že v tomto mesiaci pokračovala mierna dynamika rastu inflácie. Spotrebiteľské ceny sa zvýšili v júli o 0,7 % a od začiatku roka o 4,9 %. Rast devízových rezerv NBS v tomto mesiaci ovplyvnilo aktívne saldo predaja devíz na fixingu NBS a emisia bondov NBS.

■ 31. rokovanie direktória NBS, ktoré sa konalo 22. 9. 1994 sa zaoberalo Návrhom rozhodnutia NBS, ktorým sa ustanovujú podmienky na uskutočňovanie medzibankového platobného styku formou príkazu tretej strany. Treťou stranou na účely tohto opatrenia sa rozumie účastník medzibankového platobného styku, z podnetu ktorého sa uskutočňujú finančné transakcie medzi bankami.

■ 32. rokovanie direktória NBS (29. 9. 1994) sa o. i. zaoberalo Správou o stave čerpania a využitia prostriedkov v rámci dvojstupňovej pôžičky od Export-Import Bank of Japan. Zároveň súhlasilo s uzatvorením rámcových zmlúv na využitie tejto pôžičky medzi NBS a Slovenskou poľnohospodárskou bankou, a. s., Tatra bankou, a. s., a ČSOB, a. s., pobočkou v SR. Schválený bol aj návrh vyhlášky

NBS o vydaní pamätných zlatých mincí v hodnote 5000 Sk a k 1100. výročiu úmrtia veľkomoravského panovníka Svätopluka.

■ 13. rokovanie Bankovej rady NBS, ktoré sa konalo 19. 8. 1994 malo na programe okrem iného Návrh emisného plánu pamätných mincí na rok 1995. Tento plán v sebe zahŕňa pamätné strieborné mince v nominálnej hodnote 200 Sk s námetmi 200. výročia narodenia Pavla Jozefa Šafárika, 100. výročie narodenia Mikuláša Galandu, Medzinárodného roku ochrany európskej prírody a 100. výročie začatia prevádzky prvej električky na Slovensku v Bratislave.

■ 14. rokovanie Bankovej rady NBS (19. 9. 1994) pod vedením guvernéra NBS Vladimíra Masára prerokovalo informáciu o rozvoji bankovej sústavy, návrh plánu hlavných úloh NBS na II. polrok 1994 a koncepciu potreby uschováčich a spravcovateľských miest NBS na území SR.

-JO-

EMISNÝ PLÁN NA ROK 1995

NBS vydá v roku 1995 štyri pamätné mince. Cieľom pripravovanej emisie je uplatniť na pamätných minciach také námety, ktoré pripomenú významné výročia spojené s dejinami Slovenska, rozvojom slovenskej kultúry a vedy i udalosti medzinárodného charakteru, na ktorých bude mať SR priamu účasť. Dve z navrhnutých pamätných mincí budú venované významným osobnostiam - Pavlovi Jozefovi Šafárikovi a Mikulášovi Galandovi, ktorých okružie výročia narodenia si pripomenieme v roku 1995. Námety tretej mince má pripomenúť 100. výročie začatia prevádzky prvej električky na území Slovenska, ktorá začala jazdiť v Bratislave 27. augusta 1895. Posledná - štvrtá minca bude venovaná Roku ochrany európskej prírody, ktorý vyhlásila Rada Európy.

Bližšie informácie, ako aj súťažné podmienky možno získať na adrese: Emisný odbor NBS, Štúrova 2, 818 54 Bratislava.

NOMURA NA SLOVENSKU

Delegácia najvyšších predstaviteľov japonskej investičnej spoločnosti Nomura International Plc., ktorú viedol jej predseda a generálny riaditeľ Koichi Kane začala svoj pracovný pobyt na Slovensku 8. 9. 1994 slávnostnou večerou v bratislavskom Primaciálnom paláci, ktorej sa zúčastnil aj prezident SR Michal Kováč a členovia Bankovej rady Národnej banky Slovenska. Vo svete uznávaní investori navštívili aj Vysoké Tatry.

V Starom Smokovci privítal a sprevádzal hosti počas pobytu v Tatrách guvernér NBS Vladimír Masár a členovia Bankovej rady.

Text a foto: Ivan Paška

BUDOVANIE ODBORNEJ KNIŽNICE NBS

Ulohou každého knižnično-informačného strediska pôsobiaceho v rámci odbornej inštitúcie je zabezpečiť pre svojich pracovníkov tok čo najaktuálnejších odborných informácií o významných faktoch v oblasti, v ktorej pracujú. Túto aktuálnu potrebu v Národnej banke Slovenska sa snaží naplňovať odbor verejných informácií budovaním odbornej knižnice.

Budovanie knižnice si kladie za svoj hlavný cieľ zabezpečiť pokrytie potreby relevantných informácií potrebných na zvyšovanie profesnej úrovne odborných pracovníkov banky. Z hľadiska tohoto záujmu sa snaží stotožniť sa s potrebami svojich používateľov na jednotlivých odboroch a reagovať na ne získavaním potrebnej literatúry a jej formálnym a obsahovým spracovávaním. V doterajšej činnosti sa sústreďuje najmä na budovanie príručných fondov odborných útvarov NBS a popri tom začína budovať i vlastný fond dokumentov zameraných na oblasti vyplývajúce z činnosti NBS a na všetko, čo s ňou súvisí. Fond dokumentov sa buduje prostredníctvom vlastnej akvizíčnej činnosti, pri ktorej sa zohľadňujú návrhy a požiadavky pracovníkov banky. Z hľadiska typov dokumentov fond tvoria:

- knihy - monografie, príručky, slovníky, encyklopédie - pýchou knižného fondu je 32 zväzková „Encyklopédia Britannica“;
- odborné časopisy - v súčasnosti objednáva 25 titulov slovenských a českých denníkov, 77 titulov slovenských a českých časopisov, 8 titulov zahraničných denníkov a 92 titulov zahraničných odborných časopisov, z ktorých sa vo fonde priamo uchováva 38 titulov;
- materiály vydávané centrálnymi bankami (najmä bulletin, výročné správy a informačné materiály) a komerčnými zahraničnými a domácimi bankami - doteraz prebieha recipročná výmena materiálov NBS so štyridsiatimi, väčšinou zahraničnými bankami;
- materiály vydávané medzinárodnými finančnými inštitúciami;
- materiály, štúdie vedecko-výskumných inštitúcií, poradenských firiem a pod.,
- preklady zákonov zahraničných centrálnych bank a ďalších odborných textov.

Okrem týchto dokumentov knižnica buduje i archív propagačných materiálov NBS vydávaných oddelením dokumentácie a edičnej činnosti, ktorého súčasťou je i odborná knižnica.

Už zo štruktúry zloženia fondu vyplývajú hlavné oblasti súčasných aktivít knižnice. Je to:

- oblasť zabezpečovania agendy

odberu tlače a odborných časopisov pre potreby útvarov NBS,

- oblasť zabezpečovania agendy odbornej knižnej literatúry pre útvary NBS, vrátane ich akvizície, evidenčného, kataloizačného a finančného spracovania.

Pôsobnosť knižnice je zameraná do vnútra banky a jej čitateľa - pracovníci NBS - využívajú dokumenty z jej fondu prostredníctvom osobnej výpožičky. Spracovávanie fondu je založené na využívaní modernej knižnickej technológie - na osobných počítačoch so špeciálnym programovým vybavením. Prístupnosť fondov je zabezpečená prostredníctvom dvoch pracovníčok knižnice, v blízkej budúcnosti sa plánuje sprístupňovanie fondov prostredníctvom budovaného katalógu on line v rámci počítačovej siete NBS.

Obmedzujúcim faktorom ďalšieho rozvoja budovania knižnice sú jej priestorové a personálne možnosti, po vyriešení ktorých bude možné v záujme rozvoja knižnično-informačného systému NBS zabezpečiť výkon činností, ktoré sa doteraz

z kapacitných dôvodov nedali realizovať:

- aktívna akvizícia dokumentov, pri ktorej je potrebné získavať informácie bez oneskorenia a predvídať budúce potreby odborných pracovníkov banky,
- obsahové spracovanie dokumentov - analytická a dokumentačná činnosť s následným budovaním dokumentačných databáz so zameraním na využiteľné informácie z oblasti makroekonómie a bankovníctva a v neposlednom rade i využívanie moderných nosičov informácií CD ROM.

To znamená zamerať sa v budúcnosti popri terajšom prevažne evidenčnom spracúvaní hlavne na obsahové spracovávanie dokumentov, keďže v knižnici sa zhromažďuje a narába s mimoriadnym množstvom informácií, ktoré, ak majú mať svoju vypovedaciu hodnotu, musia sa systematicky obsahovo spracovávať, usporadúvať, uchovávať a sprístupňovať.

Našou snahou je riadiť tento tok informácií tak, aby sa mu venovala maximálna pozornosť a aby našiel v NBS svoje adekvátne využitie.

-rv-

FINEX 94

V dňoch 20.-23. septembra sa v Banskej Bystrici konal 2. ročník medzinárodnej výstavy finančnictva, bankovníctva a poisťovníctva Finex 94. Cieľom tohto podujatia bolo dokumentovať najnovšie trendy v bankovníctve a finančnictve doma i vo svete a priblížiť perspektívy finančnictva na Slovensku. Na ploche takmer 6 tisíc štvorcových metrov sa so svojou ponukou predstavilo vyše 200 vystavovateľov zo Slovenska i zo zahraničia. Medzi nimi boli takmer všetky banky pôsobiace na Slovensku, všetkých desať poisťovní, investičné spoločnosti, burzy, brokerské firmy, ako aj výrobcovia a dodávatelia výpočtovej a kancelárskej techniky, počítačových softverov, zabezpečovacej techniky i zariadení pre bankové a finančné inštitúcie. Počas výstavy sa konalo množstvo sprievodných odborných akcií. Magnetom pre bankárov a finančníkov bola odborná konferencia s témou Finančné inštitúcie a trh, ktorá poskytla priestor na výmenu poznatkov v oblasti finančnej teórie a praxe.

Výstavu si so záujmom prezrel i guvernér Národnej banky Slovenska Ing. Vladimír Masár spolu s ostatnými členmi vrcholového manažmentu NBS.

Foto: -IP-

MENOVÉ AKTIVITY NBS

Guvernér Národnej banky Slovenska Ing. Vladimír Masár informoval novinárov po návrate z výročného rokovania Medzinárodného menového fondu (MMF) a Svetovej banky (SB) za prítomnosti členov Bankovej rady NBS o priebehu a výsledkoch oficiálnych i bilaterálnych rokovaní.

Okrem zhodnotenia významu a poslania oboch inštitúcií, účastníci medzinárodnej konferencie hľadali nástroje a východiská na pomoc a podporu rozvoja celosvetovej ekonomiky s cieľom odstrániť disproporcie medzi jednotlivými regiónmi a krajinami. V tejto súvislosti guvernér NBS Ing. Vladimír Masár uviedol, že MMF i SB podporujú projekt reštrukturalizácie slovenských bánk.

Guvernér NBS ďalej informoval o postavení Slovenska v belgickej skupine Svetovej banky, ktorá sa v tomto roku rozšírila o Slovensko. Zaujímavé boli závery z rokovaní v Madride, ktoré sa týkali alokácie SDR (špeciálnych čerpacích práv). Rozdielne názory boli na objem a spôsob alokácie pre pôvodných a nových členov MMF a SB.

Ing. Vladimír Masár zhodnotil tiež menové aktivity NBS v priebehu tohto roku a poskytol aktuálne údaje o vývoji devízových rezerv, stave na clearingovom účte s ČR a miere inflácie.

Na záver tlačovej besedy informoval vrchný riaditeľ NBS Ing. Ján Mathes o vydaní prvej slovenskej zlatej mince, ktorá bude v náklade 5000 kusov.

VYUŽITE MESIAC SPORENIA VO VÚB

V októbri pripravila VÚB, a.s. v Mesiaci sporenia pre každého, kto uloží určitú sumu na:

- vkladnú knižku alebo
 - účet úsporného vkladu s výpovednou lehotou,
 - účet terminovaného vkladu s viazanosťou,
 - detskú vkladnú knižku
- výhody:

1. Prémiiu od 500 do 1500 Sk pripíše v závislosti od dĺžky viazanosti vkladu každému, kto vloží 25 000 korún a násobky prémie pri násobkoch vkladu 25 000 korún.
2. Peňažnú prémiiu od 1000 do 100 000 korún (celkovo 103 prémie) vyžrebuje spomedzi tých vkladateľov, ktorí si uložia 10 000 korún.
3. Peňažnú prémiiu 700 korún (celkovo

700 prémie) si môžete vyžrebovať sami, ak uložíte 5000 korún.

4. Detskú peňažnú prémiiu 500 korún (celkovo 1000 prémie) si môže vyžrebovať klient, ktorý uloží na detskú vkladnú knižku:

- k minimálnemu vkladu 3000 korún najmenej 100 korún,
- alebo k minimálnemu vkladu od 500 do 2999 korún uloží najmenej 500 korún.

Žrebovanie o ceny bude v ústredí VÚB, a.s., dňa 15. 11. 1994.

5. Na záver Mesiaca sporenia (22. novembra) bude žrebovanie o automobil Seat Cordoba a dve peňažné ceny v celkovej hodnote 150 000 korún.

ČINNOSŤ IRB, a.s.

Stať sa solídnu bankou pre stredných a bohatších klientov je zámerom Investičnej a rozvojovej banky, a.s. Že sa o to seriózne usiluje svedčí aj fakt, že pôvodný kapitál 500 mil. Sk zväčšila za rok 1993 o 150 mil. Sk. V priebehu mesiacov

august - september prebehlo úspešné upísanie ďalších akcií v celkovej výške 350 mil. Sk, čím základné imanie dosiahne výšku 1 mld. Sk. Koncom minulého roku ukončila banka prechod na nový automatizovaný systém platobno-zúčtovacieho styku PROFILE. Je prvou bankou na Slovensku, ktorá pracuje v režime online (napojených má zatiaľ 13 pobočiek).

IRB sa hlási k reštrukturalizácii slovenského hospodárstva a chce pomáhať pri riešení bytovej výstavby. V súčasnosti obmedzila poskytovanie úverov, no aj v budúcnosti bude dôsledne hodnotiť podnikateľské projekty a vychádzať z finančnej situácie klienta. Ku koncu prvého polroka t.r. predstavujú vklady klientov v tejto banke 13,4 mld. Sk. Čistý zisk za toto obdobie má IRB 116,1 mld. Sk.

Novinkou v oblasti služieb je sporenie na vzdelanie. Dlhodobým pravidelným sporením môžu rodičia svojim deťom zabezpečiť štúdium na vysokej škole. Oproti bežnému sporeniu poskytuje navyše vo väzbe na vysokoškolské štúdium úrokové a prémieové zvýhodnenia, ako aj možnosť úveru.

POHÁR VYHRALI KOŠIČANIA

Druhé letné športové hry Národnej banky Slovenska pripravovali pracovníci košickej pobočky. Konali sa v dňoch 8. až 11. 9. 1994 v Lipoveckom údolí pri Prešove. Súťažilo sa v šiestich disciplínach: v brannom preteku, tenise, stolnom tenise, volejbale, šachu a vo futbale.

Do Lipovca prišlo stodvadsať športovcov, ktorí zastupovali pobočky v Bratislave, Banskej Bystrici, Košiciach a ústredie NBS.

Športové hry otvoril vrchný riaditeľ prezidiálneho úseku NBS Ing. Štefan Králik a predseda organizačného výboru - riaditeľ košickej pobočky NBS Ing. Fedor Michališin. Pozdravil a povzbudil svojich športovcov však prišli aj riaditelia pobočiek Ing. Elena Stodolová a Ing. Jozef Kreutz tiež guvernér NBS Ing. Vladimír Masár, ktorý mal v tom čase vo Vysokých Tatrách rokovanie so zahraničnými partnermi.

Text a foto: Ivan Paška

Tohtoročný víťaz športových hier - družstvo pobočky NBS v Košiciach

POSSIBILITIES TO INVEST IN THE SLOVAK REPUBLIC

Ing. Anton Bonko

The Center of Strategic Studies of the Slovak Republic

Political conditions

The Slovak Republic, as a component of the Czecho-Slovak federation has been engaged in the formation of a new social and political system from 1990. The previous political system based on a single-party rule was replaced by a system of parliamentary democracy, based on a pluralistic concept of political subjects competing for power by free elections. In addition, a self-governing system of cities and settlements was institutionalized. Presently, municipalities are to a large extent responsible for their own development (transport, housing, schooling, culture etc.), with the population determining their respective self-government bodies by communal elections. Cities and villages may own property and manage it freely within the framework of law. Their managements operate on their own budgets whose interlinkage with the state budget is continuously narrowing.

In the field of economy, a gradually liberalized market economy has replaced the centrally planned economy based on state or cooperative ownership. New relations were established by liberalization of prices (including elimination of state subsidies), liberalization of the international trade linked to the introduction of internal convertibility of the crown and privatization. Privatization of the national property is given major attention as it is the presumption of creation and functioning of the market.

Within the „small privatization“ (1991 - 1992) some 60 to 80 % of minor busi-

nesses and retail units were sold or rented to private entrepreneurs. In the first wave of the „large privatization“ assets valued SK 270 billion were offered for privatization within the as yet undivided Czecho-Slovak federation. The coupon method of privatization had been accentuated by which citizens could become stockholders of individual companies, either directly or through investment funds (72 %). Major parts of state-owned assets were sold to natural persons and legal entities, also with direct participation of foreign capital.

A legislative process has been running parallelly to the political and economical transformation, creating the legal framework of the transformation. Essential legal norms were accepted and/or amended. The Constitution of the Slovak Republic stipulates the following:

- The Slovak Republic is a democratic and lawabiding state, bound by no ideologies;
- Power of the state is derived from its citizens who execute such power directly or through elected representatives;
- State authorities may act solely in accordance with, and within limits established by the Constitution;
- Everybody is entitled to ownership of property, and the rights of ownership of all owners have equal legal contents and protection;
- The economy of the Slovak Republic is based on principles of the socially and market oriented economy. The Slovak Republic protects and supports economic competition;
- Legal conditions of all political rights and liberties, their interpretation

and application must enable and protect free contest of political forces in a democratic society.

It can be summarily stated that these movements in the Slovak political scenery are not approaching any inversion from aspects of the political and economic transformation but represent the expression of the „youth“ of democracy rather than political instability of the society. Even when compared with other newly shaped democracies in the former East Bloc countries - those in Central Europe including, see for example the development and rotation of governments in Poland - these movements are nothing out of the ordinary, and present no risk to foreign investments.

An image of political instability could arise by external viewers as the result of the lack of knowledge of the internal conditions, and of the fact that Slovakia - within the Czecho-Slovak federation - was very much terra incognita, without institutionalized external political and economic relations and without comprehensive flows of official information, both internal and external. Such an image could have given birth to anxieties on possible risks of investing in the Slovak Republic, particularly when considering the fall of its macro-economic and production parameters from the level of the former Federation; from this aspect the possibilities of the Slovak economy appear substantially distorted. However the economic results of 1993 and so far of 1994 have been presenting a proof of the viability and revitalization capacities of this economy, as confirmed by analyses of the IMF, World Bank and OECD experts. For this revitalization to be imple-

mentable in a relatively optimal time horizon, Slovakia must unavoidably consider its incorporation into the international flows of capital.

Macro-economic conditions

Apart from political stability, stability of the economy is the second important factor influencing investing possibilities and the effectivity of such investments. Certain macro-economic parameters in this area have been indicating success in checking the speed of the economic retardation in the Slovak Republic („SK“). Its economic situation is improving not only from the internal development aspects but also in comparison with the remaining countries of the Visegrád Four - Czechland („CZ“), Hungary („H“) and Poland („PL“). (Statistical reviews are presented in the tables on the pages No. 4, 5. These reviews are based on statistical reports of the countries, with the preceding report year indexed as 100.0. The tables show the following: GDP Index - standard prices (Table 1); Industrial Production Index - standard prices (Table 2); Agricultural Production Index - standard prices (Table 3); Budget Balance - in billions of the national currency, -/- deficit, +/- surplus (Table 4); Average Rate of Exchange - National currency unit vs. USD (Table 5); Export vs. Import Ratio - % of value in the national currency (Table 6); Ratio of Exports, (%) in the Total Industrial Production Sale - in billions of the national currency (Table 7); Budget Revenue and Expenditures - in billions of the national currency (Table 8).

Mitigation of problems, and in specific cases improved results of the S.R. national economy are supported by the implemented economic policy. The objective of this policy in 1994 is to create conditions for renewed dynamics of the economy in the following years, specifically:

- By speeding up the transformation process,
- By reaching macro-economic stability,
- By improved coordination of macro- and micro-economic policies.

In 1994, Slovak economy should approximate the end of the recession phase.

The principal macro-economic objectives of 1994 are defined as follows:

- To approach zero growth of the GDP,
- To maintain growth of prices within the 10 % - 13 % range,
- To maintain the unemployment rate below 17 %,
- To keep the programmed budget deficit limit (14 billion SK).

Zero growth of the GDP can be approximated by favourable development in the international economic environment, i.e. indicators of an arriving conjuncture and downward trend of the rates of interest at important business partners of Slovakia (Germany, Austria and the Czech Republic) followed by the expected revival of foreign investment activities and a worldwide trade revitalization.

According to preliminary calculations and results of the first half of 1994 this policy has been bringing positive results. Industrial production has increased by 4.5 % in six months; in the same period the GDP has grown by 4.4 % (in standard prices). By the end of 1994, GDP is expected to be in the 0 to +2 % range, and the budget deficit will probably remain below the planned level of 14 billion SK.

In 1995 macro-economic stabilization should reach a higher degree, and the economic decline should be arrested; while also using external sources, a moderate economic growth should be reached.

Measures presently in progress are targeted to the following:

- 2 % growth of the GDP,
- Limitation of the inflation rate to 8 % (without further price liberalization),
- Limitation of the unemployment to 18 %,
- Limitation of the state budget deficit to 3 %.

Based on the analysis of the economy and identification of the key issues, a series of priorities was defined for implementation in 1995. These among others include development of the capital market, which can contribute to the acceleration of privatization, to a simplified input of foreign investments and to an increased competition in the financial market. Measures planned in the field of economic revitalization and restructuring would include those targeted at the reinforcement of foreign exchange reserves in the economy and

a higher level of use of foreign sources, with active participation of the IMF, the World Bank, the G-25 group, the EBRD and other private institutions and banks. The carrier programmes of restructuring are specific factual projects, involving restructuring of companies, banks, support of exports and stimulation of the development of competitive domestic production.

Factual conditions

The factual conditions of restructuring and revitalization of the economy and enterprises are specified in the individual economic policies and concepts, already approved or prepared for approval. They include for instance the following: „Industrial policy“; „Agricultural policy“; „Regional policy“; „Development concept of international trade“; and others. Individual projects directly consider foreign capital participation and investments in specified volumes, and their coverage by guarantees, including state guarantees.

In this direction the industrial policy of the Slovak Republic - integrating both the priorities and development concepts of the infrastructure with regional policy aspects - is of key significance. Its continuing process of convergence with the European Union is based on the „White Book“, accepted by the EU as a medium-term strategy of growth, increase of competitive ability and rate of employment, and as the perspective pathway into the 21st century.

The Book was conceived in accordance with the experience that industrial policy necessitates international coordination. Otherwise it will lead to the growth of various tariff-based barriers limiting international trade and, in its consequences, it will endanger not only support of the industrial policy by foreign investors and capital but the future efficiency of this policy as well. With the objective to avoid or to reduce such problems to an acceptable level in future, the industrial policy concept was submitted to discussions in the OECD Industrial Committee in Paris (October 21 - 23, 1993), attended by representatives of the IMF, World Bank, EBRD, the EEC UNO and the European Union.

The Industrial Committee activities have later continued by discussing the „Review of Industry and Industrial Policy“ - applied in the Slovak Republic in 1994 - at its June 30/July 1, 1994 meeting.

Part of the S.R. industrial policy is the „Stabilization and Restructuring Programme of Slovakia“, prepared by the World Bank and the EBRD and targeted at restructuring of medium-large companies, using technical assistance and management education and including inputs of own capital in the joint-stock companies pending their foundation. It can be assumed that these international activities and consultations in preparation of the industrial policy of Slovakia will create an environment adequate for foreign investments in the S.R.

Industrial policy is based on the following programmes:

- Complex support of small and medium-sized businesses
- Reduction of the energy consumption in residential houses and apartments
- Conversion of the arms industry
- Governmental guaranties of bank loans
- Support of exports
- Support of the development of travel
- Support of economic activities leading to savings of energy and of imported raw materials
- Restructuring of industrial branches
- Stabilization and restructuring of the S.R. economy, elaborated by the World Bank and the EBRD.

The Slovak authorities are fully aware of the strategic importance linked to the geographic location of the country from aspects of the global Europe-wide trends of economic integration as well as the undisturbed development of political and economic cooperation within the continent. Parallely to the fact that the priority of the Slovak Republic is visualized in its gradual incorporation into West European integrations, the country wishes to contribute to the development of European infrastructure. The assumption is feasible that by making good use of its high locational value the country could contribute to the restructuring of its economy and to revitalization of parts of its economic subjects. At the same time the possible orientation of parts of this infrastructure could assist in the implementation of our regional policy in

those areas most severely hit by the decrease of material production and by conversion of the industry of armaments. These are the regions featuring the most complicated social situation of the population.

Hence industrial policy necessarily includes development programmes of the infrastructure. These represent a complex deployment of infrastructural systems in terms of integrity of systems involving transportation, information, telecommunications, energy, finances and services. In this respect a multiplying effect is being assumed by realization of infrastructural projects in the form of supplier activities, spread of the hinterland of procurement and of services.

By involvement of the state (loan guaranties), these infrastructural projects represent an important guarantee of the financial participations of indigenous as well as overseas investors, analogically to West European businesses. The importance of such infrastructure (gas and oil pipelines, interlinkage of power grids and systems, upgrading, building and interconnection of road and railway routes and inland waterways) is clearly seen and supported by the majority of European countries and their supranational organizations. This creates extraordinary opportunities for international capital movements and investing, and the Slovak Republic features major comparative advantages in this respect.

The capital demand of the restructuring and revitalization process between 1994 and 2000 is estimated at SK 185.8 billion for structural programmes alone, with the following coverage:

- Own sources: SK 46.5 billion,
- Domestic loans: SK 65.0 billion,
- Foreign loans: SK 74.3 billion.

Even though the foreign loans considered in this scheme cannot be fully identified with foreign investments and capital, the sum shown above indicates extensive investing opportunities in comparison with the present volume of foreign capital already invested in the Slovak economy. To the 30th June, 1994 this capital had the value of SK 12.1 billion (USD 407.8 million) coming from 78 states. The number of organizations with foreign capital participation totalled 6,338; of those 2,341 were based exclusively on foreign capital. From the value aspect of foreign capital

deposits in the S.R. economy the following order has emerged:

- Austria 25.4 %
- Germany 21.3 %
- Czechland 12.6 %
- U.S.A. 11.5 %
- France 9.5 %

Highest volumes of foreign capital were invested in the following branches:

Processing industries SK 5.8 billion

Trade and repair services SK 3.07 billion

Financial and insurance businesses SK 1.6 billion

This represents about 80 % of the foreign capital invested in the economy of the Slovak Republic. The permanent growth of capital deposits (by 6.7 % in the 1st and by 5.4 % in the second quarter of 1994) is a positive feature.

Consultations

The input conditions of international capital in the economy of any one country are primarily created by the political and macro-economic stability of that country. Hence the evaluation of this issue has been given maximum attention. In addition, however, the Slovak Republic within its possibilities accepted a series of stimulative measures in support of foreign investments.

Summarily it can be said that the present investing climate of the Slovak Republic offers considerable advantages to international investors. We are of course aware of the fact that there are more such opportunities open for potential investors.

From this aspect the Slovak Republic:

- Offers the comparative advantage of its strategic position within the East/West and the North/South axes connecting production and trading activities and Europe-wide infrastructural systems,

- Represents an industrialized country with considerable export-oriented economic potential and the necessary internal infrastructure,

- At present still offers relatively cheap labour at a high qualitative and cultural level, capable of adaptation and rapid learning of state-of-art technologies as well as marked by highly innovative thinking.

STATUS AND FUNCTIONS OF THE BRANCH OFFICES OF THE NATIONAL BANK OF SLOVAKIA

Ing. Elena Stodolová

The Bratislava branch of The National Bank of Slovakia

The Bratislava branch of the National Bank of Slovakia is situated at 28a Tomášiková ulica, in the building formerly used by the Institute of Textile Technology. After reconstruction of the building in February 1992, a branch of the previous State Bank of Czechoslovakia moved here from Gorkého ulica.

In 1991, this branch was reorganized, i.e. the Bratislava-mesto branch and the Bratislava-vidiek branch were merged into one. Today's Bratislava branch is the result of this development. This branch covers Bratislava and Western Slovakia.

The building at 28/a Tomášiková ulica, is used by the Institute of Banking Education as well. The Institute of Banking Education, which occupies most of the offices, was established in October 1992.

The branch and its new premises

The growing work load at our branch (primarily the operational division), necessitated the opening of new offices on the first floor of our building in August 1993. These offices are used by the clearing house; the department of customer services, and department for the regulation of reserves.

Bratislava branch of the National bank of Slovakia is responsible for the economic functions of the central bank in the region. Additionally, the branch performs the usual, day to day banking activities such as payments and transfers, administration and regulation of cash. Most of the work is done by the economic and operational divisions.

The administrative department takes care of staff and social matters, together with staff training.

The activities of the economic division may be divided into three relatively independent areas:

- inter-bank trade. In 1992, 1993 and 1994, we rediscounted agriculture and trade bills of exchange. As far as refinancing of commercial banks is concerned, the portfolio of our branch includes 2100 bills bought from commercial banks at a nominal value of SK 15.5 billion.

- forex funds regulation. To achieve its aim the branch has introduced penalties for infraction of rules.

- the last area involves monitoring of economic/monetary development in the region, and the compilation of statistics. In April 1994, the branch started the monitoring of economic indicators for the largest companies and price development of selected products in the region.

The operational division performs a variety of tasks. It is responsible for the regulation of cash supplies in the region; facilitates the development of automated banking information systems for payments and transfers; liaises with the authorities on the issue of trading licences for exchange services; and grants permits for trading in forex funds to non-banking entities.

In 1993, the branch succeeded in coping with demanding tasks, such as rebuilding of the sub-branches network. It was expected that administration of the State Budget Accounts would be transferred from Všeobecná Úverová Banka. Five of the twelve sub-branches planned for the Slovak Republic, are in fact, sub-branches of the Bratislava branch. These sub-branches bring the bank closer to the client. They are located in Trnava; Trenčín; Nitra; Nové Zámky and Le-

vice. Initially, these sub-branches will concentrate on providing banking services for clients of importance to the State Budget.

We consider that these tasks, together with the introduction of new Slovak currency, were the most challenging in the history of the branch. We had to find suitable premises and organize branches; introduce security measures;

arrange recruitment and training of staff; and implement the latest technology and banking procedures. All of this required a great deal of effort on the part of staff. We are proud that the senior management and other executives involved managed to cope with these tasks, and achieved the requisite professional level, all within the time limit. The sub-branches will soon be supplementing their banking activities.

As an example, we may mention that one of our sub-branches, started a test operation as a storing and processing center on July 15, 1994.

High professional level and quality of services

The Bratislava branch of the National Bank of Slovakia has at present 131 staff, sub-branches included.

To reach our goal - providing services comparable with those in western countries, we have to offer staff a suitable working environment etc. With the addition of the new offices for the operational division on the first floor of our building in Tomášiková ulica, we intend to improve our range of services, and to provide a better working environment for staff. In the same way,

we plan to expand the offices at our sub-branches in Trenčín, Nové Zámky and Nitra, as at the time of establishment it was not possible to rent the requisite office space. After renting new offices we will be able to improve client services and the staff working environment. We shall then be prepared to meet the anticipated growth in the economic functions performed by the regional sub-branches.

As far as staff qualifications are concerned, we have to say that, when the State Bank of Czechoslovakia was dissolved, a considerable number of its most experienced executives left to work for other banks. This, of course, made our recruitment program more difficult. Despite a shortage of people with long-term banking experience, the current recruitment situation appears to have improved. We can say that, as far as our branch and sub-branches are concerned, we managed to recruit a group of young, adaptable, enthusiastic people, ready to meet the tasks ahead. It is essential that staff take part in courses in banking, organized by either the training department of the National Bank of Slovakia, or the Institute of Banking Education. The Institute of Banking Education provides training courses in banking for the whole of Slovakia. As our branch is located in the same building as the Institute of Banking Education, we benefit from frequent meetings with colleagues from the National Bank of Slovakia and commercial banks, who have come to take part in the courses. In this way we have an opportunity for mutual exchange of information on banking matters.

The whole banking sector has seen a period of substantial quantitative and qualitative progress since 1990. Despite this positive development there is plenty of room for improvement. We intend to continue the upgrading of banking procedures until we achieve international standards.

Obviously, qualitative changes in the performance of both central bank and commercial banks is, as yet, incomplete. In our view, it is clear that we have to ensure adequate functioning of the central bank at regional level. This will require improved training facilities and advanced technology and equipment.

Success in tackling these challenging goals leads to the development of the banking sector.

THE KREMKNICA MUSEUM OF COINS AND MEDALS

The museum of coins and medals is situated in the ancient town of Kremnica, in a very beautiful part of Slovakia. The museum records the tradition of mining, mintage and medal engraving, which is such an essential part of Kremnica's history.

Gold and silver mining played an important role in the early history of the town. In 1328, the Hungarian ruler Charles Robert granted mining and coin issuance rights to the town of Kremnica. This date is taken as the earliest date in the history of the mint and the official date when the historical record of the town began. Kremnica town has always collected and preserved items of historical value as evidence of its importance in the past. In addition it was necessary to keep such items to maintain the status and privileges of the town. Records show that king Ferdinand I, whilst on a visit to the mining towns in 1528, requested the mayor of Kremnica to put aside a number of coins from each minting. They were specially packed, marked with the date and the following words: *na ukazku zachovane* (to be kept as samples).

Recording of the town valuables began in 1767. Here may be found records of the most valuable historical objects. The largest group of items consists of coins and medals. Kremnica archivist Pavol Krizko devised the system for keeping the records—he also helped to found the Museum in 1889. He documented the coins and medals, keeping them separate from the other historical items. This tradition has been continued by his successors and is now current procedure. The collection may be divided into two sections: the numismatic collection, and the regional history collection.

Currently, the Museum is concentrating on developing the numismatic collection which consists of coins, medals, badges etc., banknotes and securities; and the stamp collection.

Most items were given to the Museum by the families of town officials. Recently however, the Museum has started making its own purchases. Coins and medals found in archaeological digs are worth a great deal of money; they include Romanian and Byzantine coins; the Charles Robert groschen (pennies) etc.

Most of the Museum's coins were minted on the territory of present day Slovakia or the surrounding region e.g. Bratislava, Kosice, Smolník, Sedmohradsko, Sliezsko, Vienna and particularly at Kremnica Mint. The museum's aim is to assemble a coin collection documenting the history of the Mint, and which contains a complete record of all coins produced at the Mint.

As far as historical and artistic value goes, the Kremnica ducats, which became well known throughout Europe for their quality and fine workmanship, are perhaps the most noteworthy.

The collection includes Louis I florins from the 14th century, and coins from the Luxembourg, Jagel and Habsburg periods.

The Museum has interesting coins from 1649 and the reign of Ferdinand III; 22 ducats from the reigns of Leopold I, Charles III, and Maria Theresa; a 100 crown gold coin issued in connection with the earlier introduction of the crown as an item of currency by Austrian Emperor Joseph I; St. Wenceslas ducats from the first Czechoslovak republic; a set of Czech ducats dated 1978; and a number of thalers (some of them are quite valuable).

The set of coins from the period of the federal republic of Czechoslovakia is almost complete; it includes valuable die-designs.

Recently, the Museum has added a set of the new Slovak coins and bank-notes currently in circulation, together with commemorative coins and die designs. In addition to the above the numismatic collection contains: plaster and bronze proofs of coins and medals, dies, jettons, weights and balances; to document the production process.

The Museum has displays of bank-notes, securities and postage stamps.

The medals collection has grown substantially through the years. Some of the medals are only nominal in value, but are noteworthy from an artistic point of view.

Medal-engraving at Kremnica goes back to the 16th century and is closely associated with the first thalers to be issued. One of the most important items is the first casted medal from the time of Mathew Corvin. The oldest medal dates from 1508, and was made to mark the coronation of three-year old Louis II as ruler of Hungary. Other medals in the collection are: George medals from 17th century; medals depicting Austro-Hungarian monarchs of the 18th century; medals from the classical period; medals from Czechoslovakia and current medals.

Local history is closely bound up with the rise and fall of the mining industry, and its influence on the lives of the local people. So the museum has a collection of other items of historical value documenting cultural development in Kremnica region. This forms the above mentioned regional history collection.

The collection contains items showing the development of mining, e.g. mining tools, clothing, charts, measuring instruments from the end of the 16th century and a collection of minerals. There is also a collection of medieval weaponry, weapons from both world wars, musical instruments, Kremnica pottery, needlework and paintings.

The building of the Museum of Coins and Medals, which houses the exposition of mining and medal-engraving.

The regional history collection and the numismatic collection complement each other. At the same time the collection of coins and medals forms an important part of the local historical record.

The Museum administers the castle area together with a further nine buildings representing medieval architecture and development. The center of the town with its burgher houses was declared a national heritage site in 1970. It is appropriate that the Museum archives are located in these buildings.

The Museum organizes interesting events, at home and abroad, connected with the tradition of medal engraving in Kremnica.

One of these is the Slovak Medal exhibition which was held in 1983, 1987 and 1994.

Medal designers are able to meet each other at the international exhibitions. Perhaps the most important is: Medzinarodne Kvadriennale Medaili (International Medal Quadrennial), which is organized every four years. The best designs are awarded prizes.

A prize-winner may also mount a separate exhibit of his own work at the next Quadrennial. 64 designers from 14 countries took part in the latest exhibition.

There are also symposia on the art of medal-engraving, which have been staged every two years since 1983. Five designers are invited to attend and to design both sides of a medal, and to make 5 castings in a certain length of time. The results are subsequently retained in the archives of the Museum, as part of the Museum's sample collection of European medal design.

This year the Museum is mounting and exhibit of Slovak coins and medals at the Museum of the American Numismatic Society, Colorado Springs, USA. The exhibition will open on July 9, and will continue until November 15, 1994. Slovakia has been promoted in the USA as a country having a rich tradition in this field.

The National Bank of Slovakia took over administration of the Museum in 1994.

The Angyal House, the place where the international symposia on medal/engraving are held.

- Ludovít I. (Louis I. - King of Hungary), ducat (florin), averse, reverse - p. 10, fig. 1
- Leopold I., tolar 1696, K-B, averse, reverse - p. 10, fig. 2
- Francis Joseph I. (Emperor Austria-Ungarn), memorial 100-crown, 1907, KB, averse, reverse - p. 10, fig. 3
- Herman Roth von Rothenfels" Georgian medal, silver, averse, reverse - p. 10, fig. 4
- Jeremy Roth von Rothenfels: Medal of Friendship, silver, averse, reverse - p. 10, fig. 5

Sporenie na vzdelanie

Najvýhodnejšie úrokové sadzby

Aj Vaše deti snívajú o svojej budúcnosti. Dajte im šancu, aby sa ich sny mohli raz splniť. Sporenie na vzdelanie je dobrý začiatok ich cesty za šťastím.

Sporenie na vzdelanie

za výhodných podmienok vo viacročnom predstihu zabezpečí financovanie študijných, materiálnych a sociálnych nákladov spojených s vysokoškolským štúdiom Vášho dieťaťa v budúcnosti.

Sporenie na vzdelanie

- pre deti už od 10 rokov poskytuje
- zvýhodnené dodatkové úročenie
 - cieľovú prémie pri prijatí na VŠ
 - možnosť poskytnutia úveru už počas štúdia

Prémia pri prijatí na vysokú školu!

Informujte sa vo všetkých pobočkách IRB, a. s.

Investičná a rozvojová banka - Poznáme cenu vzdelania

